

Günümüzde bilim ve teknolojinin hızla gelişim göstermesi, bireylerin yaşam olanaklarına katkı sağlarken, diğer taraftan içinde bulunduğumuz doğal çevrede pek çok şeyin yok olmasına veya değişim geçirmesine de neden olabilmektedir. 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra teknolojik gelişmelerin doğa üzerindeki etkisi tehlikeli boyutlara ulaşmış ve toplumlar içinde buldukları tehlikelerin farkına varmaya başlamışlardır. Daha öncesine kadar insanoğlu evrenin sahibi kendini zannederken artık doğayla barış olması gerektiği ve onu koruması gerektiğini anlamak zorunda kalmıştır.

Çevrenin insanoğluna sunduğu imkânların sayısından çokça bahsedebiliriz. Yaşanılan çevreden yararlanmak kadar onu korumak, doğal dengesini bozacak davranışlardan kaçınmak da oldukça büyük önem arz etmektedir. Rekreasyon ve Özellikleri Rekreasyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması beklenir. Bu anlam da rekreasyon bir yan üründür.

Bireysel tatmin ve mutluluk toplum içindeki amaç ve hedeflerden sonra yapılan rekreasyon etkinlikleri bir yan ürün olarak değerlendirilmekte ve kişilerin psikolojik yapılarının, sosyal ve fiziksel bünyelerini, sağlıklarını vatandaşlık duygularını ve diğer insanlık kalitelerini geliştirici özellikler taşımaktadır. Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve çevresel değerlere ters düşmemelidir. Rekreasyon etkinliklerinin ayrıca ilginç ve ilgiyi artırmak için başka yapay bir motivasyon gerektirmeyen, eğlenceli ve kişinin yaşamı boyunca da böyle devam eden, bedensel, ruhsal ve yaratıcılığı canlandıran, başarı kazanmaktan çok insanın kendi yararı için yapılan, enerji, gerginlik ve duyguların dışarı atılmasını, insanlar arasında iletişimi ve tepki vermeyi sağlayan, daha değişik meraklara ve uğraşılara yol açan, başkalarına ve çevreye zarar vermemeyi ve yararlı olmayı amaçlayan, sosyal hassasiyete ve paylaşmaya yol açan, yaşamı anlamlı ve güzel kılan, insanları belirsizlikten ve sorunlarından uzaklaştıran en büyük ödülü faaliyete bizzat katılımı

gerçekleştirmek olan ve tamamen gönüllü katılımı gerektiren bazı temel özelliklerinden bahsedilebilir. Rekreasyonun Dokuz Önemli Özelliği - Kendiliğindenlik Rekreasyon faaliyetleri gönüllü ve doğal olarak gerçekleştirilir. Bunları geliştirirken herhangi bir şema veya model izlemeye gerek olmayabilir.

- Evrensellik Rekreasyon faaliyetleri tüm dünyada aynı şekilde yorumlanmaktadır. Temel amacı, bireyin duygusal ve tutumsal uyarılmasının sağlanmasıdır.

- Serbest zaman kullanımı Etkinlikler genellikle serbest zamanlarda gelişir. Bunlar, birey için mutluluk ve eğlence sağlayan uyarıcı yeteneklerin geliştirilmesi için kullanılır.

- Yaratıcılık ve İfade Yeteneği Rekreasyon etkinliklerini gerçekleştiren birey, yaşam tarzını tamamlayan yetenekler geliştirerek kendini farklı şekillerde ifade etme olanağına sahip olabilmektedir.

- Konsantrasyon ve özveri Rekreasyon etkinlikleri özgür ve kendiliğinden olmasına rağmen, sonuçların etkili ve olumlu olması için bireyin kendisi için önemli bir disiplin oluşturması gerekir.

- Pozitif Karakter Rekreasyon etkinliklerin bir rutin oluşturması bireylerin duygusal refahlarına büyük katkı sağlamaktadır.

- Ekonomik Yarar Bireylerin serbest zamanlarında becerilerin geliştirilmesi, bireye alternatif olarak yararlanabileceği yeni yetenekler geliştirme fırsatı verir.

- Tatminlik ve Memnuniyet Eğlence esnasında zevk duygusuna sahip olan birey, kişisel tatmin olarak tecrübe edilen değerlerin edinimini deneyimlemiş olur.

- Entegrasyon (Bütünleşme) Rekreasyon etkinlikleri genellikle, bireyin çevresiyle sosyal entegrasyonunu teşvik eden gruplar halinde uygulanabilirler.

Rekreasyona Katılımı Etkileyen Faktörler Zorlayıcı ve doğası gereği motive edici rekreasyon ve serbest zaman faaliyetlerine katılım, çocukların ve gençlerin gelişiminin hayati bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu aynı zamanda özel gereksinimli bireyler için de geçerlidir. Etkinliklere katılım, tüm insanlar gibi özel gereksinimli bireylerin de beceri ve yeterlilikler geliştirdikleri, arkadaşlıklar ve ilişkiler kurdukları, zihinsel ve fiziksel sağlığa kavuştukları, yaratıcılığı ifade ettikleri, bir öz kimlik geliştirdikleri ve yaşamın anlamını ve amacını belirledikleri bağlamdır. Serbest zaman davranışlarını etkileyen faktörler Serbest zaman, insanın yaşam kalitesiyle oldukça yakından ilgilidir. Yaşamın her evresinde var olan bir kavramdır. Bireylerin ve toplumların sağlıklı olmalarında ve kaliteli yaşamlarının oluşmasında serbest zamanın etkili, verimli ve farkındalıklı olarak kullanımıyla sağlanabilmektedir.

Serbest Zaman Hakkı Doğası itibariyle çalışma kavramı ile ilişkilendirilen serbest zaman, insanlık tarihi boyunca çalışmanın karşılığı olarak tanımlanmıştır. Süreç içerisinde bir bütünün parçaları olarak

nitelendirilen çalışma ve serbest zaman, daha çok eylem ile eylemsizliği ayırt etme temelinde değerlendirilmiştir. Lafaurge (1883) yılında "Tembellik Hakkı" adlı eserinde bireyin sahip olduğu serbest zaman hakkının, insan haklarından daha önemli olduğunu belirtmiş ve serbest zamanlarda insanların özgürce dinlenme ve eğlenme hakkının olması gerektiğini ifade etmiştir. Tarihsel süreç içerisinde çeşitli gelişimler gösteren serbest zaman kavramı öncelikle gelişmiş ülkeler olmak üzere, serbest zaman bilincinin sürekli geliştiği veya gelişmekte olduğu görülmektedir. Çevre Bilinci Çevre ile ilgili sorunlarına birçok çözüm önerileri geliştirilse de aslında sorunların kaynağında, meydana gelmeden önlenmesi en önemli çözüm şekli olarak görülmektedir. Eğitim bu çözüm önerileri içerisinde yer alan ve tüm çevre bilinciyle çalışan kurumlarda ön plana çıkarılan unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

UNESCO, UNEP, Çevre Bakanlıkları, Üniversiteler, yerel yönetimler ve bazı sivil toplum örgütleri gibi kurum ve kuruluşlar çevre eğitimini temel alan, farklı birçok çalışma yürütmektedirler. Tüm etkileşimlerde olduğu gibi çevre bilincinin de bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle çevre bilinci; çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşüncelerin yaşama aktarılması olan davranışlardan ve bütün bunlarla ilgili olarak çeşitli duygulardan meydana gelmektedir. Çevre bilinci kişilik gelişimine paralel olarak farklı etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile gelişim gösterebilmektedir. Serbest Zaman ve Çevre Bilgi ve teknoloji ile birlikte gelişim sağlayan dünya aynı zamanda tüketim toplumlarının da sayısını giderek artırmaktadır. Bununla birlikte insanlar daha az çalışarak daha fazla üretmek ve daha fazla kazanma isteği arzusuna sahip olabilmektedirler. Bu durum paralelinde bireylerin daha fazla özgürlük duygusuna sahip olmaları ve bununla birlikte daha fazla serbest zamana sahip olarak arzu ettikleri rekreatif etkinliklerine katılabilmek ve taşımaktadırlar. Tüm bu gelişmelerle birlikte serbest zaman bir endüstri haline gelerek farklı bir tüketim kaynağının adını oluşturmaya başlamıştır. Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez 1982 yılında, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından kabul edilen "Dünya Doğa Şartı" belgesinde ele alınmıştır.

Yayınlanan belgede insanların faydalandığı ekosistem, organizmalar, kara, deniz, ve atmosfer kaynaklarının optimum sürdürülebilirliğini başarabilecek biçimde yönetilmeleri gerektiği fakat bunun ekosistemlerin ve türlerin bütünlüğüne zarar vermeyecek ve tehlike oluşturmayacak şekilde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Doğal ve fiziksel çevrenin kalitesinin günden güne turizm destinasyonları ve rekreasyon alanlarının sürdürülebilirliğinde anahtar rol oynadığı yaygın olarak kabul edilmektedir. Çevre kalitesi, turizm ve rekreasyon endüstrisinin kendisi tarafından sunulanlar da dahil olmak üzere çok çeşitli faktörlerden olumsuz etkilenebilir. Örneğin, turizm ve rekreasyonun günlük gereksinimleri ve faaliyetleri, su ve gürültü kirliliği, trafik sıkışıklığı ve doğal kaynakların aşırı kullanımı gibi potansiyel etkilerle ilişkilidir ve endişe verici durumlar ortaya çıkabilmektedir.

Canlıların yaşamak için soluk aldıkları, beslendikleri, barındıkları ve türlerini sürdürdükleri ortamı onlara çevreleri sağlamaktadır. Canlılar çevreleriyle bir bütün olarak yaşamlarını sürdürmekte ve bu bütünlük içinde yaşam mücadelesi vermektedir. Onları çevrelerinden ayrı olarak düşünmenin mümkün olmadığı söylenebilir.

Çevre kavramı canlılar için çok fazla şeyi ifade etmektedir. Canlılar yaşamak için çevrelerine muhtaç olduklarından, onları çevreleriyle bir bütün olarak görüp çevrelerinden ayrı düşünmemek gerekmektedir. Çevre terimi "çevreleyen, etrafını saran" anlamına gelir. Çevre terimi "çevreleyen, etrafını saran" anlamına gelmektedir. Yaşayan herhangi bir şeyin çevresi, diğer canlılar ve canlı olmayan kaynakların (hava, su, toprak vb.) tamamından oluşur.

Çevre, fiziksel dünya ve diğer organizmalar dahil olmak üzere herhangi bir organizmanın çevresidir. Çevre, organizmanın yaşadığı bir organizmanın dışında bir şeydir. Ekoloji Kavramı Ekoloji sözcüğü, canlıların birbiri ve çevreleri ile ilişkilerini inceleyen bilim dalını ifade eder. İlk defa Alman zoolog Ernst Haeckel tarafından (1834-1919) kullanılan, Yunancada yaşam ortamı anlamına gelen iki sözcükten (Oikos=ev, yaşanılacak yer ve logos=bilim) türeyen bir kavramdır.

Çevre bilimi, bitki, hayvan, insan ve organizmalar ile çevrelerinin etkileşimlerinin incelenmesidir. Çevre bilimciler, organizmaların çevreyi hem olumlu hem de olumsuz olarak nasıl etkilediğini incelemektedir.

Ekoloji kavramı, Ekoloji kavramı, harcanan enerji sahalarının üretilmesi ve artıkların ortadan kaldırılması adına ihtiyaç duyulan toprak ve su kaynaklarının niceliğini işaret etmektedir. Toplum normları içinde hayatlarını sürdüren bireylerin etkileşimi çerçevesinde ortaya çıkan etki, o bölgede yaşayan bireylerin dünyada oluşturduğu ekolojik ayak izini nitelendirmektedir. Bitki ve hayvan bilimi olarak adlandırılan ekoloji aynı zamanda bitki ve hayvanların yaşam şekilleri, yetiştikleri ortam ve çevreleri ile yaşayan organizmalarla olan ilişkilerini inceleyen bir biyoloji dalı olarak nitelendirilmektedir.

Ekoloji; organizmaları, canlı grup ve toplulukların canlı ve cansız fiziksel çevreleriyle olan ilişkilerini, tüm madde enerji alışverişlerini ve dönüşümlerini inceleyen bilim dalıdır. Ekosistem Kavramı Ekosistem; bir topluluğun ve onun fiziksel çevresini kapsayan etkileşimli bir sistem bütünüdür. Bir ekosistemde, bir bölgenin tüm biyolojik, fiziksel ve kimyasal bileşenleri, karmaşık bir enerji akışı ve malzeme döngüsü ağını oluşturur İnsan ekosistemlerin bir parçasıdır. Bu nedenle, yaşadığımız ekosistemlerin ekolojik durumuna da bağımlı olduğu unutulmamalıdır.

Ekosistem, insan ve diğer canlıların birlikte, uyum ve denge içinde varlıklarını ve gelişmelerini sürdürebilmeleri için var olan şartların tamamını içeren bir kavramdır. Ekosistem, insan ve diğer canlıların birlikte, uyum ve denge içinde varlıklarını ve gelişmelerini sürdürebilmeleri için var olan şartların tamamını içeren bir kavramdır. Ekosistemde bütün canlıların çevreleriyle dengeli bir şekilde yaşaması söz konusudur. Bu dengenin bozulması ekolojik dengeye dışardan müdahalelerin olması ile olur. Bu da ekolojik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Sorunların artmasıyla birlikte oluşan yeni düzenler, insanları yeniden düşünmeye sevk ederken, insanlığın kendisini sorgulama sürecini de başlatmıştır.

Ekolojinin tarihsel süreci Ekosistem kavramının ortaya çıkışı 20. yüzyılın başlarına rastlamaktadır. 1935 yılında Tansley, ekosistem kavramını ortaya atmış, yine aynı tarihlerde Şukachev biogeocoenose kavramını kullanmıştır. Ancak önceleri ilgi görmeyen bu kavramlar günümüzde ekosistem kavramının önemini gözler önüne sermektedir. Ekoloji 1896'da alman zoolog Haeckel tarafından hayvanların canlı ve cansız çevreleriyle ilişkilerini incelemek üzere türetilmiştir. Ekoloji kavramı 1970'lere kadar küçük bir alanda konuşulmaktaydı ancak şuanda küresel bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir. Ekolojinin bir bilim dalı olarak kabul görmesinin ardından 1972'de Stockholm'de 1. Dünya Çevre Konferansı gerçekleştirilmiştir. Stockholm Konferansı 1976 yılında "Barcelona Sözleşmesi" izlemiştir. Ekolojinin miladı olarak ise 1987 yılında "Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu" tarafından yayınlanan "Ortak Geleceğimiz" başlıklı ve komisyon başkanının adıyla "Brundtland Raporu" olarak bilinen rapordur. Bu raporda insanoğlunun dünyadaki varlığının devamı için çevre ve ekonomik kalkınma arasında bir bağ kurulmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

İlgili rapordan sonra ilk etkinlik 1992 Rio de Janeiro'da gerçekleştirilmiş, "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı" düzenlenmiştir. Rio'da gerçekleşen konferansta alınan kararların uygulanabilir olmasını sağlamak adına 1997 yılında Kyoto'da Birleşmiş Milletler Küresel Isınma Konferansı yapılmıştır. Yapılan konferanslar ve alınan kararlar genel olarak karbon salınımının azaltılması, sera

gazlarının azaltılması ve iklim değişikliğiyle mücadele yönündedir. Paris İklim Anlaşması, sera gazı emisyonlarının tavan yaptığına ve yüzyılın ikinci yarsında iklim sorununun çözülmesi gerektiğini dikkat çekerek, mümkün olan en kısa sürede uygulanması gereken küresel bir eylem planı ortaya koymaktadır.

Özellikle 1980’li yıllardan itibaren daha belirgin hale gelen küresel ısınma ve küresel iklim değişikliği su kaynaklarının azalması, besin kıtlığı, enerji sıkıntısı, kuraklık, çölleşme, göç gibi sosyoekonomik ve politik etkileri yanında, doğal peyzaj dokusunun bozulması, ekosistemler, türler ve gen kaynakları gibi biyolojik çeşitliliğin temel parçaları olan sistemleri de olumsuz etkilemektedir. Ekosistemin özellikleri Ekosistemlerin dinamiğini doğum, gelişim, ölüm ve ayrışma olayları ile madde ve enerji akımı simgeler. Doğum, gelişim ve ölüm canlılara ait doğa yasasıdır. Enerji akımı ise ekosistem içindeki bütün canlıların sahip olduğu biomass denen özel bir hayat potansiyelindeki enerji rezervinden ileri gelmektedir. Madde akımı da mineralizasyon, su ve besin maddesi akımı, yaprak dökümü ile organik ve inorganik maddelerin transferi gibi olaylarla meydana gelir. Onun içindir ki ekosistemler değişebilen bir yapı ve organizasyona sahiptir. Ekosistemler, kendini meydana getiren canlı ve cansız etmenler, madde dolaşımı ve enerji akımı, öğeler arasındaki karşılıklı ilişkiler gibi madde, enerji ve ekolojik fonksiyon ile zaman ve mekana bağlı olarak tanımlanır. Son deneyler, biyolojik çeşitlilik kaybının ekosistemlerin işleyişini ve sürdürülebilirliğini bozabileceğine dair kanıtlar sağlamıştır.

Biyoçeşitliliğin dünyanın "yaşam destek sistemi" için çok önemli olduğu, kabul gören bir ilke haline gelmiştir. Biyoçeşitlilik; ekosistem üretkenliği, istikrar, yenilmezlik ve besin dinamiklerinin önemli bir belirleyicisidir. Biyoçeşitliliğin korunması, muhafazası ve restorasyonu yüksek küresel bir öncelik olmalıdır. Ancak antropojenik etki şimdi çevresel değişimin hem hızını hem de yoğunluğunu daha önce görülmemiş bir düzeye çıkarmaktadır.

Ekosistem çeşitliliği, verimli olunmasını, dinamik bir yapıyı, zorlulara karşı esneme kapasitesini ve sürdürülebilirliği belirtmektedir. Bir ekosistemin içinde barındırdığı canlılar ne kadar muhtelif ve bu bunların dağılımı ne kadar dengeli ise, o ekosistemin kirletici kaynaklar ve yangın benzer biçimde zararlara karşı dayanımı ve esneme kapasitesi yani değişimden zarar görmeme ihtimali o kadar yüksektir. Sürdürülebilirliği ve sağlığı o denli güvencededir denilebilir. Bir ekosistemin içerdiği çeşitlilik direkt ve endirekt olarak karbon tutulumunu sağlamakta, küresel iklim değişiminin negatif etkilerinin tolere edilmesine katkıda bulunmaktadır. Ekosistemler olarak ormanların ve suların incelenmesi, biyotik topluluğun abiyotik çevresiyle iç içe geçmesini vurgulayarak ve enerjinin ormanda ve suda nasıl hareket ettiğine, besinlerin ormanda ve suda nasıl dolaştığına odaklanarak farklı bir perspektif oluşturmaktadır. Abiyotik ve biyotik çevre, orman ve su ekosistemlerinin varlığı ile sürdürülebilirliğini devam ettiren unsurlardır. Bu kapsamda orman ve su ekosistemleri kavramlarına açıklık getirilmesi ekosistemlerin işleyişini kavrama adına öne çıkmaktadır.

ORMAN VE SU EKOSİSTEMİ KAVRAMLARI

Dünya nüfusundaki yoğun artış, doğal kaynaklardan daha fazla faydalanma zorunluğunu ortaya çıkartmıştır. Artış gösteren ihtiyaçların, sınırlı olan doğal kaynaklar ile tedarik edilmesi ise ancak ileri bir teknoloji kullanarak çeşitli yöntemlerle sağlanabilmektedir. Bu sebeple bilhassa son dönemlerde teknolojik ve buna bağlı olarak ekonomik gelişim tabiat dengesine bağlı kalmaktan ayrılarak tehlikeli denebilecek boyutlara ulaşmıştır. Çeşitli ileri teknoloji ürünleri, insanoğlunun en önemli gereksinimleri olan hava, su ve yaşam alanlarını baskılamaya, hatta sınırlandırarak zaman zaman da yok etmeye başlamıştır. Yeryüzündeki en önemli kaynaklar kuşkusuz yaşam için en önemli rolü olan orman ve su ekosistemleridir. Bu çerçevede ekosistemlerin ana döngülerini oluşturan orman ve su ekosistemlerine yakından bakma ihtiyacı doğmuştur.

Orman ekosistemi kavramı Orman ekosistemi; çeşitli yerlerde kendini oluşturan elemanlarının kompozisyonu, karakterleri ve aralarındaki karşılıklı etkileşim açısından benzeşik olan herhangi bir orman alanıdır. Orman ekosistemlerini ormanların ağaçları, orman bitkileri, orman havası, orman toprağı ve diğer orman bitkileri oluşturmaktadır. Yağmur ormanlarının giderek azalması, orman sağlığının tahrip olması, biyolojik çeşitlilikteki azalış, nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdeki artış, su kaynaklarındaki giderek artan sınırlılıklar ve sulak alanların kirliliği, toprak kayıpları gibi pek çok olumsuz durum insanoğlunun ormanlardan faydalanma biçimini değiştirerek bu bağlamdaki kullanım yoğunluğuna da fazlalaştırmıştır.

Orman ekosistemlerini içeren unsurların ormanların sürdürülebilir kullanımı için hayati öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Orman ekosistemleri ormanlarda yaşayan canlı ve cansız varlıkların barınma, beslenme ihtiyaçlarını karşılayan devamlılığı zaruri olan önemli sistemler bütünüdür. Orman ekosistem çarkı içinde sürekli olarak enerjilerin, maddelerin ve organizmaların çevre ile bir alışveriş durumu altında bulunduğu, bu alışverişin antropojenik etkiler olmadan devamlılık arz etmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Su ekosistemi kavramı Su, insan yaşamı ve doğal yaşamın dengesi için en önde gelen parametredir.

Sanayileşmiş ülkelerde yaşamlarını sürdürenler için suyun var oluşu alışılmış bir kaynak olarak nitelendirilse de aslında su kaynakları sınırlı olan doğal kaynaklar olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu sınırlı kaynağın zamanla değerinin daha iyi anlaşılması ve bu sınırlılığın göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Su kaynakları, insan yaşamına içme, sulama, ulaşım, rekreasyon gibi her noktada girerek insanın en önemli ihtiyaçlarından biri olmuştur. Su ekosistemleri; denizlerin yani tuzlu suların ve tatlı suların oluşturduğu ekosistemler olarak betimlenmektedir.

Çeşitli sulak alanlar, göller, akarsular ve yeraltı suları tatlı su ekosistemlerini oluştururken, denizler tuzlu su ekosistemleri içinde yer almaktadır. İnsanların kullanımına nispeten daha uygun olan tatlı su kaynakları toplam su kaynaklarının yüzde 3'ü kadardır. Dolayısıyla oldukça sınırlı olan su kaynaklarının doğru kullanma durumu bir mecburiyet halini almıştır. Sulak alanların oluşturduğu su ekosistemleri yaşam türlerinin %40'ını ve hayvan türlerinin ise %12'sini kapsamaktadır. Su ekosistemlerini oluşturan sulak alanların yiyeceklerin depo edilmesi, geri dönüştürülmesi, artık maddelerin depo edilmesi ve geri dönüştürülmesi, yer altı sularına besin kaynağı olmak, sel ve benzeri sorunları kontrol altına almak, su akışının devrini gerçekleştirmek, toprak kaymalarının önüne geçmek, iklimi dengelemek, karbon salınımını kontrol altına almak, hayvanlar için yaşam alanları sunmak ve besin kaynağı oluşturmak, biyoçeşitliliğe katkıda bulunmak gibi hayati faydaları bulunmaktadır.

Sürdürülebilir bir su ekosistemi için temel yapı taşlarını oluşturmaktadırlar. Su ekosistemleri ile etkileşim halinde bulunan tarım, hayvancılık, sulama, hayvan besleme, otlama, yaban hayatı, ürün ve atık taşıma, enerji üretimi, turizm ve rekreasyon, insan, hayvan ve bitki türleri için habitat oluşturma gibi etkileri de ekolojik-ekonomik açıdan hayattır. Su, metabolik işlevi yerine getirmek, dengeyi korumak ve hücre dokuların kurumasını önlemek için hücreler içinde çözücü olarak dahil olmak üzere diğer tüm kullanımlar için bozulmadan sabit kalabilen bir yapıya sahiptir. Su ekosistemleri, yeraltı sularına besin sağlayan ya da boşalmasına yardımcı olan, bu katkıyla taban suyunun dengesine yardımcı olan, sel sularını biriktire, kıyı bölgelerde deniz sularını sınırlayan ve bu yolla tuzlu su girişini engelleyerek tatlı su alanlarını koruyan, yer aldıkları alanların nem oranına olumlu katkı sağlayarak yağışları ve sıcaklıkları dengelemeye yarayan ekolojik sistem bütünü olarak değerlendirilmektedir. Su ekosistemlerinin atık maddeleri tutarak ekosistemi dengelemelerinin yanı sıra aynı zamanda çeşitli mikroorganizmalardan yardım alarak suyun temizlenmesini sağlamak yoluyla ekolojik anlamda değeri artmış ve çeşitliliği artmış bir biyoçeşitlilik sunmaktadır.

ORMAN EKOSİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Ormanlar, dünyanın önemli su, toprak, enerji, biyolojik çeşitlilik, maden, gibi kaynaklarını bünyesinde bulunduran kompleks alanlardır. Yeryüzünün karmaşık ve birbiri ile bağlantılı ekosistemlerini temsil eder ve küresel ekosistemin korunmasında büyük katkı sağlamaktadır. Orman ekosistemleri barındırdığı ağaçların ve diğer bitkilerin genetik yapıları, doğal koşullar altında yaşayabilmeleri için gerekli olan her türlü desteği sağlayacak içerecek sistemler bütünü olarak değerlendirilmektedir. Ormanlar yerel ve küresel iklimi düzenler, hava olaylarını iyileştirir, hidrolojik döngüyü düzenler, su havzalarını ve bitki örtüsünü, su akışlarını ve toprakları korur ve çoğu henüz keşfedilmemiş geniş bir genetik bilgi deposu sağlar. Orman ekosistemi; orman yangınları, hava kirliliği, tarımsal amaçlı açmalar, kaçak kesimler ve madencilik gibi insanoğlunun verdiği zararlar ile mantar ve böcek hastalıkları, kuraklık, fırtına gibi doğal faktörler tarafından sürekli baskı altındadır. Giderek artan kuraklaşma orman ekosistemleri üzerinde etkili olan önemli ekolojik etkenlerden birisi olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, dünya üzerinde bulunduğu konum itibarı ile önemli bir kısmında kuraklık problemlerinin söz konusu olduğu bir noktada bulunmaktadır. Doğal orman alanları, yeni alanlara yayılabilme kapasiteleri ve ekolojik esneklikleri ölçüsünde korunabilecektir.

SU EKOSİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Canlıların kendi aralarında ve abiyotik çevreleriyle etkileşimlerini sistematik olarak devam ettirdikleri fiziksel, biyolojik ve kimyasal düzene ekosistem denmektedir. Yerküre ekosistemlerinin içinde en kırılgan ekosistemi su ekosistemleri oluşturmaktadır. Kirletici etmenlerin çeşitli yollarla taşınarak büyük su alanlarında birikmesi sonucu ortaya çıkan kirlilikten en çok yine su ekosistemleri etkilenmektedir. Ancak su yaşamın temel yapıtaşıdır ve yaşamın devamlılığı için suya mutlak ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda su ekosistemlerinin korunması elzem olarak görülmelidir. İkamet edilen alanlarda, besin üretiminde, çalışma alanlarında içme ve değerlendirme suyu olarak doğal kaynak sularından yararlanılmaktadır. Toplam tatlı suyun ancak %0,08'i insanlar tarafından kullanılabilir. Doğrudan kullanabileceğimiz tatlı su kaynaklarının ise sadece %0,4-%0,5'i göllerde, akarsularda iken; yaklaşık %95-%96'sı ise yeraltı su kaynaklarında toplanmıştır.

Dolayısıyla, dünyamızın üçte ikisini kaplayan suyun sadece çok küçük bir kısmı insanların kullanımına uygundur. Orman ekosistemi bozularak ya da orman örtüsü çok azalış gösterirse toprak üstü su akışı miktarı ve hızı artarak toprak kaymasına ve sellere sebep olmaktadır. Su ekosistemlerin durumunu ve kalitesini ve farklı antropojenik baskılar ve doğal tehditler altındaki evrimini değerlendirmek için çeşitli göstergeler ve endeksler ile çalışmalar yapılmaktadır. Nüfus artışına bağlı olarak gelişen hızlı ve plansız kentleşme, sanayileşme, yoğun tarım faaliyetleri, yanlış arazi kullanımları ve küresel ısınma su ekosistemlerindeki baskının temel sebepleridir. Türkiye'de son yıllardaki hızlı nüfus artışı, plansız ve yanlış kentleşme, sanayileşme, gıda gereksiniminin artmasıyla yoğunlaşan tarım faaliyetleri bir yandan su kirliliği ve su kaynaklarının aşırı kullanımını artırırken, diğer bir taraftan da su kıtlığını artırmıştır. Özellikle artan nüfusun daha fazla su talebiyle oluşan baskısı, aynı zamanda daha fazla su ve üretim ve ekosistem üzerinde ek stres anlamına gelmektedir.

Rekreasyonel faaliyetlerin rekreatif etkinliklerin uygulandığı alanlarda meydana gelen kirlilik, doğal kaynakların yanlış kullanımı ekosistemlerin olumsuz etkilenmesi gibi negatif sonuçlar ortaya koyabilmektedir. İlgili olumsuz etkilerin ortaya çıkmaması adına çevre koruma farkındalığına, bilincine ve davranışına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda katılımcıların rekreasyonel uygulamalarda yer alırken doğanın dengesine dikkat etmesi, çevre problemlerini göz önünde bulundurması ve bu doğrultuda davranış kalıpları geliştirmesi gerekmektedir.

REKREASYON, EKOLOJİ ve EKOLOJİK AYAK İZİ KAVRAMLARI

Rekreatif etkinlikler özellikle doğal bölgelerde gerçekleştirilen yürüyüş, kampçılık, izcilik, glamping, su sporları gibi faaliyetlerle insanlara ulaşmaktadır. Söz konusu faaliyetler uygulanırken çevre kirliliğinin önüne geçmek adına çeşitli uygulamalar benimsenmelidir. Doğal alanların sürdürülebilir özelliğini koruyarak uygulanan etkinlikler bilişsel, duyuşsal ve davranışsal düzeyde çevreye yönelik olumlu tutum ortaya koyulması ile gerçekleştirilmelidir. Çevreden yararlanılarak uygulanan rekreasyonel faaliyetlerde katılımcıların çeşitli kalıplar içinde birtakım davranış örüntüleri sergilemeleri zorunlu değildir. Ancak özellikle rekreasyonel faaliyet katılımcılarının çevre koruma anlayışını benimseyerek katıldıkları rekreasyonel etkinlikler önemli bir rekreasyonel davranış olarak ortaya çıkmaktadır. Çevrenin doğru kullanılmasına destek olma, çevreye yapılan etkiyi özellikle etkinlik esnasında en aza indirme gibi örnekler çevre dostu rekreasyon davranışını tanımlamada örnek olarak verilebilir. Rekreasyon kavramı Rekreasyon bireylerin boş zamanlarında, özgür seçimle, gönüllü olarak, bireysel ya da grup olarak katıldıkları, fiziksel ve ruhsal yenilenmeyi sağlayan, zevk aldıkları, tatmin edici, eğlenceli etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Rekreasyonla ilgili en yaygın tanımın bireylerin boş zamanlarında katıldıkları etkinlikler olduğu ifade edilmektedir. Hayat boyu sürecek seçim yapma, gönüllü katılım, tatmin kendini ifade etme, macera, yaratıcılık ve sosyalleşme gibi unsurları içeren hobilere verilen isim olarak adlandırılmıştır. Rekreasyonun temel özelliklerine bakıldığında; rekreasyonel etkinliklerin seçiminde gönüllülük esastır, özgürlük duygusu barındırmaktadır, faaliyetlere sürekli devam etmek bir şart değildir.

Ekoloji kavramı Ekoloji kavramı çevredeki tüm canlıların, içinde buldukları çevre ve diğer canlılarla olan ilişkilerini betimlemeye yardımcı olan alanı ifade etmektedir. Dolayısıyla çevre ve doğa bilimlerine ekoloji denilmekte olup tüm canlıların birbirleri ve çevreleri ile olan ilişkilerini inceleyen bilim dalına verilen isimi belirtmektedir.

İnsanlar ve ana kürede bulunan bütün hayvan ve bitkiler, sözü edilen canlılar sınıfına girmektedir. Bütün canlılar yaşamlarını idame ettirmek için çevreye ihtiyaç duyarlar. Bu doğrultuda ekoloji; canlıların hayat kalitesinin artmasına yardım ederken ekosistem dengesinin korunması için gerekli yöntemlerin belirlenmesini de olanak sağlamaktadır. Ekolojinin incelenmesinde ana etmen ekosistemlerdir. Ekosistemleri oluşturan temel elemanlar insanlar hayvanlar bitkiler ve diğer cansız varlıklardır. Tüm bu elemanlar ele alındığında ekolojiden söz edilebilmesi için sürdürülebilir bir ekosisteme ihtiyaç duyulduğu aşikardır.

Ekolojik ayak izi kavramı Yeryüzünün sınırlılık içindeki kaynaklarının azalması ve tükenmeye yüz tutması söz konusudur. Bireysel ve toplumsal yönde kaynakların sınırlılığına yönelik farkındalık ve bilinç oluşturulması gerekmektedir. Aynı zamanda kaynakların doğru kullanımına yönelik önlemler alınmalıdır. Ekolojik ayak izi farkındalığında olan birey yada toplumlar olarak tüketimle biyolojik kapasiteyi dengeleyerek ve ülkelerin ne kadar ekolojik açığa sahip olduklarını ortaya koyarak ekolojik bilinç oluşturup sürdürülebilirlik sağlanmalıdır. Doğal kaynakların kapasitesi doğrultusunda bir yaşam biçimi benimsenmelidir. Korumacı çevre yaklaşımlarının benimsenmesi ve sınırlı kaynakların tasarruflu kullanımı baz alındığında ekolojik hassasiyetle çevreye yaklaşmak gerekliliği doğmuştur. Nitekim ülkelerin tüketim miktarı ve şekillerinin, küresel ekosistemlerin biyolojik varlığına yaptıkları etkiyi ortaya koymayı hedefleyen ekolojik ayak izi raporları ve analizleri tek bir gezegenin yeterli olmadığını göstererek, gezegenin ekolojik kapasitesinin çoktan aşılması gözler önüne sermektedir. İnsanoğlu yeryüzünün sonu gelmeyecek kaynaklara sahip olduğunu düşünmektedir. Bu düşünceden hareketle meydana gelen atıkların geri dönüştürülemeyecek biçimde çevreye bırakmakta ve çevre kirliliğine yol açmaktadır. Bu döngü çerçevesinde doğanın kapasitesinin aşıldığı ortadadır ancak ekolojik ayak izi doğanın kapasitesini ve insanların etkisini anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır.

EKOREKREASYON

Çevre ve ekoloji kavramlarına açıklık getirilmesiyle çevre ve rekreasyonun karşılıklı etkileşiminden kaynaklı olarak çevrenin rekreasyonel kullanımındaki önemi ortaya çıkmaktadır. Eko kavramı çevreyi temsil eden bir birleştirme formu olarak nitelendirilmektedir. Ekorekreasyon ise çevre ve rekreasyon kavramlarının iç içe geçtiği disiplinler arası bir tanımlama, bir çalışma alanı ihtiva etmektedir. Literatürde disiplinler arası çalışmaların önem kazandığı günümüzde ülkemizde bu yenilikçi kavramın açığa çıkmış olması belirli bir çevre kullanılarak değerlendirilmesi söz konusu olan boş zaman aktivitelerinin çevreye duyarlı olarak yapılması hususuna vurgu yapar niteliktedir. Ekorekreasyon boş zaman etkinliklerinin doğal kaynakların korunması yoluyla, tahrip edilmeden çevre hassasiyeti içinde kullanılarak uygulanmasıdır. Ekorekreasyon açık alan rekreasyonu kavramından ayırıştıran temel unsur, çevre koruma bilinci, duygusu ve davranışıyla rekreasyonel aktivitelere katılımın sağlanması durumudur.

EKOREKREASYONUN ÖZELLİKLERİ

Doğa koruma anlayışı ile gerçekleştirilen rekreasyonel etkinliklerin bu doğrultuda planlanması ve insan yaşamının farklı kesimlerinde de benimsetilmesi hedeflenmektedir. Ekorekreasyon, çevre duyarlılığını içselleştirerek ve uygulamalarda, rekreasyonel aktivitelere katılan bireylerin ayrıca çevre duyarlılıklarının artırılmasına katkı sağlanır. Bu durum bir taraftan aktivitelerin daha çevre dostu ortamlarda yapılmasını sağlarken diğer taraftan bireyin çevresel duyarlılığı ve bilincinin yaşamın diğer alanlarına taşınması kazanımını sağlamaktadır. Çevreye yönelik tutumlar 3 grupta incelenmektedir. Ekosentrik (doğa merkezli), antroposentrik (insan merkezli) ve antipatik yaklaşımlardır. Ekorekreasyonist çevre dostudur ve doğa merkezci bir çevre yaklaşımını benimser.

Turizm ekonomik ve çevresel etkileri ile hizmet sağlayan evrensel bir faaliyet alanıdır ancak turistlerin eğitim ve kalkınma seviyesindeki gelişmelerle turizme bakış açısı değişmiş, çevre ve doğa hakkında farkındalık artmış, turizm arzı gelişim göstermiştir. Turizmin yalnızca seyir turizmi olmadığına yönelik görüşler artmış, turizme olan bu ilgi çerçevesinde de ilginin sürdürülebilirliğinin sağlanması için çeşitli uygulamalar geliştirilmiştir. Sürdürülebilir koruma anlayışıyla planlanan farklı turizm faaliyetleri günden güne popülerliğini artırmıştır. Sürdürülebilir turizm anlayışı ile beraber turizm içinde çevre koruma temelinde etkinlikler artış göstermiş ve çevreye değer veren farklı turizm uygulamaları ortaya çıkmıştır. Genel bir bakış açısıyla, eğlenme ve dinlenme için uygulanan turizm etkinlikleri genellikle “Kitle Turizmi” olarak tanımlanmaktadır. Son dönemlerde kitle turizmine alternatif olarak sunulan turizm çeşitleri de “Alternatif Turizm” olarak nitelendirilmektedir. Turizm çeşitlerinden birisi de; ekolojik turizm, kırsal turizm, doğa temelli turizm, özel ilgi turizmi, yeşil turizm, sorumlu turizm, alternatif turizm, kültürel turizm, inceleme turizmi, macera turizmi gibi birçok farklı isimle de ifade edilen ekoturizmdir. Alternatif turizm biçimi olarak ekoturizm, 1970’li yıllarda ortaya çıkmış ve turizm alanının en hızlı gelişim gösteren bölümünü oluşturmuştur.

TURİZM KAVRAMI

Turizm; bireylerin devamlı buldukları alanlar dışında yaptıkları seyahatlerden ve geçici konaklamalarından doğan ihtiyaçların karşılanması ile ilgili etkinlikleri nitelemektedir. Turizm; turistleri ve diğer ziyaretçileri ağırlama süreci içinde turistlerle turizm işletmelerini, ev sahibi uluslar ve gruplar arasındaki iletişimden doğan süreçlerdir. Latince dönmek anlamına gelen “Tornus” kelimesinden türetilen turizm terimi, çeşitli biçimlerde seyahat, gezi ve bir alandan diğer alana gitmeyi içermektedir. Turizm, çevresel, kültürel, yöresel ve sosyal unsurları ile çeşitlilik ortaya koyan, katılımcılara doğal güzellikler içeren alanlarda gerçekleştirilen ve aktif turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile bölgeye ve ülkelere kalkınma katkıları sunan evrensel bir faaliyettir. Gerek turist yapılarındaki gerekse tüketim anlayışındaki farklılıklar doğal alanların ve kaynakların korunmasına, kültürel mirasın aktarılmasına önem veren turist toplulukları ortaya koymaktadır. Bu talepten doğan turizm anlayışı ekolojik dengeyi benimseyen ekoturizm ve sürdürülebilir turizm gibi kavramların daha çok sözünün edilmesine sebebiyet vermiştir.

EKOTURİZM KAVRAMI

Ekoturizm terimi etimolojik kökeni Yunanca oikos (ev) ve logos (kelime) ifadelerine uzanan, canlı cansız varlıklar ve çevreleriyle olan etkileşimini araştıran bilim dalı olan ekoloji kavramından türetilmiştir. İnsanlar diğer canlı ve cansız varlıklar gibi içinde bulunduğu çevre ile iletişim kurmaktadır. Ekoloji bilimi biyoçeşitliliğin korunmasının yanı sıra yerel yapıya da saygının önemini gözler önüne sermektedir. Bu noktada ekoturizm, içinde bulunulan çevrenin çeşitli özelliklerini mümkün olan en az biçimde zarar görmesini sağlamak yoluyla ziyaretlerin gerçekleşmesini öngörmektedir.

Ekoturizm, bir tür sürdürülebilir turizm olarak ortaya çıkmıştır ve ekoturizmin ilk resmi tanımı, 1980’lerin başında Hector Ceballos-Lascuráin’e aittir. “Ekoturizm bir yerdeki geçmiş ve şimdi var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitkisini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahattir.” 1991 yılında Uluslararası Ekoturizm Topluluğu ilk tanımlardan birisini ortaya atmıştır. Buna tanıma ekoturizm; “yerel halkın refahını destekleyen ve çevreyi koruyarak (çevreye duyarlı) doğal alanlara yapılan seyahat” olarak adlandırılmıştır. Ekoturizm etkinlikleri doğal alanların kullanımı yönüyle çevre bilinci gelişmiş bireylerin katılımını içeren, toplumsal açıdan düşünüldüğünde çevre farkındalığı ve çevre koruma anlayışı ortaya koyan sosyo ekonomik açıdan fayda sağlayan bir yaklaşıma işaret etmektedir.

Ekoturizm; dinlenmeyi, eğlenmeyi, çevreyi ve kültürel kaynakları korumayı destekleyen, asgari ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka ekonomik fayda sağlayan, tahrip edilmemiş doğal bölgelere, ekolojik denge açısından sorumluluk çerçevesinde gerçekleştirilen seyahat biçimidir. Ekoturizm; doğal ve kültürel değerler açısından ilgi çekici özelliği bulunan bir alanın, var olan değerlerinin korunarak sürdürülebilirliğini sağlayan, yerel halkın ekonomik kalkınmasına destek olan, doğal çevre temelinde dayalı, bilinçli turistler tarafından doğaya doğru yapılan bir turizm türü olarak tanımlanabilir. Bu faaliyetlere örnek olarak yayla turizmi, bisiklet turları, balon turları, kuş gözlemciliği, foto safari, kano ve benzeri etkinlikler gösterilebilir. Ekoturist Bugün ekoturizm, dünyanın en büyük endüstrilerinden biri

olarak kabul edilen hızlı büyüyen bir pazardır, eko-turist sayısı geleneksel turistlerden üç kat daha hızlı büyümektedir.

Ekoturizm, habitatların ve türlerin korunması için turizm endüstrisinin bir parçası haline gelecekse, ekoturistlerin motivasyonundan ziyade aktiviteye odaklanmak esastır. Koruma ve ekosistemleri etkileyen, söylediklerinden (veya düşündüklerinden) ziyade yaptıklarıdır. Bireysel etkinliklerin ve turların ekoturizm kriterlerini karşılayıp karşılamadığını belirlemek, korumaya doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunarak bireylerin ekoturist olup olmadığını belirlemekten daha kolaydır. Ekoturizm süreçlerinin başarıyla tamamlanması sürecinde tüm ekoturizm deneyimi boyunca sorumlu, çevreye uygun davranışın sergileyen ekoturist davranışlarına bağlıdır. Korunan alanlar, kendilerini tehlikeye atan topluluklarla uzun vadede bir arada var olamazlar. Yerel halk ve korunan alan yöneticileri işbirliği yapması gereken önemli paydaşlardır. Misafirlerin korunan alanları kullanmaları sağlanırken, yerel halkın da bu koruma anlayışından faydalanması gerekmektedir.

EKOTURİZMİN ÖZELLİKLERİ

Ekoturizmin bazı özellikleri; doğa temelli olması, biyoçeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması, Doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkı sağlaması, Planlamasına, gelişimine ve işleyişine yerel ve yerli toplulukları dahil eder ve onların refahına katkıda bulunması, Olumsuz çevresel ve sosyo kültürel etkilerin minimuma indirgenmesi için aktivitelerini hem turistler hem de yerel halkın sorumluluğunda düzenlemesi, Çevreye ve yerel halka yönelik olumsuz etkileri en aza indiren bir kullanım türü sunması sıralanabilir. Ekoturizmin bazı ilkeleri; ekoturizm, korumayı, toplulukları ve sürdürülebilir seyahati birleştirmekle ilgilidir. Çevreye yönelik fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkileri en aza indirir. Çevresel ve kültürel farkındalık ve saygı oluşturmaya yardımcı olur. Hem ziyaretçiler hem de ev sahipleri için olumlu deneyimler sağlamaya olanak tanır. Koruma için doğrudan finansal faydalar ortaya koyar. Hem yerel halk hem de özel sektör için finansal katkılar sağlar. Ziyaretçilere, ev sahibi ülkelerin siyasi, çevresel ve sosyal iklimlerine karşı duyarlılığı artırmaya yardımcı olan deneyimler sunar.

Doğal kaynakların plansızca tüketildiği günümüzde, her alanda olduğu gibi turizmde de sürdürülebilirlik kavramı giderek önem kazanmaktadır. Turizmde sürdürülebilirliği sağlamak adına, çevre sorunlarına daha duyarlı yaklaşımlar geliştiren turizm anlayışının hakim olması gerekliliği doğmuştur. Yöre insanının, yerel toplulukların ve çevre duyarlılığının geliştirilmesi yoluyla hem sürdürülebilir turizm geliştirilmekte hem de turistler için ilgi çekici alanlar oluşturulması sağlanmaktadır. Değişen turizm anlayışı ile plansızca gerçekleşen tüketim ve çevreye bırakılan olumsuz etki gündeme gelmeye başlamış bu doğrultuda planlamaların öncelik kazanması sağlanmıştır.

TURİZM KAVRAMI

Turizm, pek çok toplum için kayda değer bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Endüstrileşen ve gelişmekte olan toplumlar ülkelerinde yer alan doğal ve kültürel değerleri ilgi odağı haline getirmeye çalışarak turizm sektöründen kar elde etme yoluna gitmektedirler. Dolayısıyla ülkelerin kalkınmasına katkı sağlayan bu eşsiz kaynağı doğru değerlendirmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır.

Turizm faaliyetleri bir yerden bir yere gitme, seyahat etme, gezme görme faaliyetlerini oluşturan bir süreci içermektedir. Turizmin potansiyel etkilerinin çoğu, turizm endüstrisinde yer alan insanlar tarafından iyi bilinmektedir ve bu nedenle, 1980'lerde 'sürdürülebilir kalkınma' kavramı gündeme geldiğinde, ardından sürdürülebilir turizm kavramının ortaya çıkması çok zaman almamıştır. Ekoturizm, alternatif turizm, yeşil turizm ve sorumlu turizm gibi birçok türevi ile ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir turizm, 1980'lerin sonlarından bu yana giderek daha popüler bir alan haline gelmiştir. Sürdürülebilir turizmin ortaya çıkma sebepleri turizm faaliyetleri ile çevrenin kullanımının planlanması gerekliliğidir. Çünkü turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alan ve bölgeler iyi yönetilmez ise hem orada yaşayan canlı, cansız türler hem de insanlar üzerinde olumsuz etki yaratabilir.

SÜRDÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Yaşam standartlarının değişmesi, gelirin artması, ulaşım imkanlarının artması, iletişim faaliyetlerinin gelişmesi gibi unsurlar turizm talebini artıran etmenler olarak gösterilmektedir. Sürdürülebilirlik, ekolojik dengenin ya da ekosistemin devamlılığının bozulmadan, tüketilmeden, kesintiye uğratılmadan sürdürülmesi olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlik, mevcut ihtiyaçları, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama gayretinden ödün vermemeyi amaç edinen bir kavramdır. Sürdürülebilirlik yaklaşımıyla uygulanan turizm faaliyetleri, doğal miras ve biyolojik çeşitliliğin korunması, kültürel mirasların korunması ve yaşayan kültürlerimize saygı gösterilmesi, kültürlerarası hoşgörünün sağlanması, uzun dönemli ekonomik fayda yaratılması, faydanın topluma eşit dağıtılması ve yoksulluğu azaltmaya yardımcı olması ilkelerini içermektedir. Turizm, doğal ve kültürel yapıların alanların sahip olduğu kaynakların cazibesine bağlıdır. Bunlar; doğal, tarihi ve kültürel kaynaklardır. Kaynakları tükenmiş ya da kirletilmiş bir alanda turizmin gelişim göstermesi de sınırlı olacaktır.

TAŞIMA KAPASİTESİ

Nüfus yoğunluğundaki artış, endüstrileşme, teknolojinin ilerlemesi, plansız tüketim yaklaşımı, sınırlı gezegen kaynaklarını tehdit etmektedir. Bu tehditlerin birikimi yoluyla, biyoçeşitliliğin azalması, küresel ısınma, erozyon, yanlış kentleşme ve çevre kirliliği sorun pek çok çevre problemini beraberinde getirmektedir. Taşıma kapasitesi, kaynaklara olumsuz etki yapmadan, ziyaretçi memnuniyetini azaltmadan veya yerel halkın sosyoekonomik durumuna olumsuz etki oluşturmadan maksimum kullanım şeklinde nitelendirilebilir. Rekreasyonel taşıma kapasitesi genel olarak, "bir rekreasyon alanının fiziksel çevresi, biyolojik ve kültürel kaynakları üzerinde kalıcı bozulma olmadan ve ziyaretçilerin rekreasyon deneyimi kalitesinin düzeyi düşmeden, alanı kullanabilen en fazla sayıdaki insan" şeklinde tanımlanabilir. Parklar ve turizm işletmeleri için ekonomik uygulanabilirlik olduğu gibi, sürdürülebilir kullanım için hem türlerin hem de habitatın korunması esastır. Bir alanın ekolojik bütünlüğünün korunması ile her koşulda sağlanarak uzun vadeli değerlendirilmesi gerekmektedir. Çevre turizmin tabanı olup, turizm çevreye şekil vermekte ve onu etkilemektedir. Bu noktada genel kabul gören, sağlıklı ve yetersiz planlanmış bir turistik gelişmenin, ziyaretçileri cezbeden doğal çevre ile insan yapımı çevrenin kalitesini kısmen veya aşındırarak bozacağı görüşüdür.

SÜRDÜLEBİLİR TURİZMİN ÖZELLİKLERİ

Sürdürülebilir turizm kavramı, 1988 Brundtland Raporu'nda yorumlandığı şekliyle, temel olarak sürdürülebilir kalkınma fikriyle bağlantılıdır. 1980'lerin sonlarından itibaren, turizm araştırmaları

alanında daha objektif ve bilimsel bir bilgiye dayalı yaklaşım ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir turizm terimi, özellikle dünyanın yeni keşfedilen bölgelerinde, 'düzenli' turizmin olumsuz etkilere sahip olarak görülebileceği, gelişmeyi teşvik etmek için felsefi bir temel ve olumlu bir kamu imajı sunmaktadır. Sürdürülebilir turizm; ekonomik gelişme, çevresel kaynakların korunması ve yerel halkın sosyal fayda elde etmesi bakımından bir denge unsuru olarak kabul edilmektedir. Sürdürülebilirlik ilkeleri, turizm gelişmesinde, çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel yönleri gözetmeli ve uzun vadeli sürdürülebilirliği garanti etmek için bu üç boyut arasında uygun bir denge kurulmuş olmalıdır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN AMAÇLARI

Kaynakların sürdürülebilir kullanımı, aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, doğal, kültürel ve sosyal çeşitliliğin muhafaza edilmesi, yerel toplumu planlamaya dahil etme ve yerel ekonominin desteklenmesi, turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı işbirliğinin sağlanması, personel eğitimi, turistlerin bilgilendirilmesi, bu konularda araştırmaların yapılması ve desteklenmesi. Uygulamacılar ve politika yapımcıların sürdürülebilir turizm bağlamında yapması gerekenler arasında; genel turizm etkileri üzerine alana ve sektöre özel araştırma yapmak, turizm ekonomik modellerinin gelişimini desteklemek, ülkelerin koruma stratejileriyle bağlantılı olarak kendi turizm geliştirme stratejilerini geliştirmeleri adına yöneticilere yardımcı olmak ve desteklemek, çevresel ve kültürel etki değerlendirmeleri, mevcut ve önerilen turizm gelişmelerinin izlenmesi ve denetlenmesi için standartlar ve düzenlemeler geliştirmek, turizm için sektörel ve bölgesel çevre muhasebesi sistemlerini uygulamak, tüm paydaşları turizmle ilgili kararlara dahil etmek için halkla istişare teknikleri ve süreçleri tasarlamak ve uygulamak yer almaktadır.

Açık alan rekreasyonunun ve doğaya dayalı turizmin olumlu faydalarının giderek artış gösterdiği bilinmektedir. Doğal ortamları ziyaret etmek ve açık havada olmak, insan sağlığını ve refahını iyileştirmek, sosyal bağlantıları geliştirmek, insanları doğal ve kültürel miraslarıyla buluşturmak, yerel ekonomilere katkıda bulunmak, çevre bilinci oluşturmak ve korumak, yerel veya yerli kimliği geliştirmek için önemli olarak kabul edilmektedir. Açık hava rekreasyonu ve doğa temelli turizmin bu tanımlanmış faydaları, doğa temelli deneyimlerin birey, toplum ve toplumsal dayanıklılık ve sürdürülebilirliğe katkılarına göstermektedir.

Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik için birçok tanım kullanılmaktadır fakat en yaygın olarak kabul edilenlerden birini 1987 yılında Brundtland tanımlamıştır. Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılayan bir gelişmedir. Gelişim: Gelişim denilince insanların akıllına doğal olarak fiziksel gelişim veya ekonomik gelişim gibi konular gelebilmektedir. Ekonomik büyüme, ekonomik süreçlerin de içinde olduğu gelişimleri kapsamaktadır. Sosyal gelişim, toplum içerisinde sosyal bir ayırım gözetmeksizin barınma, eğitim, sağlık hizmetleri, iş vb. elde etmek amacıyla herkes için sosyal eşitliği ve fırsat eşitliğini kolaylaştıran sosyal ilerleme sürecini ifade etmektedir. Çevrenin korunması, kaynakların sağlıklı bir şekilde geri kazanılabilir olmasını ve böylece gelecek nesiller tarafından da yararlanılabilmesini sağlamasını ifade etmektedir.

Mevcut Durum: Sadece ekonomik ilerlemeyi değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal ilerlemeyi de içeren bir büyüme elde etmek amacıyla şimdiki zamanda hareket etme ihtiyacını ifade etmektedir.

Gelecek Zaman: Bu yaklaşım kısa vadeli değil uzun vadeli geleceği ifade etmektedir. Bir başka deyişle gelecek nesilleri kapsamaktadır. Sürdürülebilirlik, insanları, kurumları, kaynakları, çevre ve doğayı içeren bir süreçtir. Toplu olarak uygulanır ve gerçek anlamda geleceği işaret eder. Çoğu zaman davranış, tutum, tüketim kalıpları, harcama ve satın alma alışkanlıklarında olduğu gibi; toplumun çevreyi nasıl algıladığını ve değer verdiğini içeren bir süreç olduğu da unutulmamalıdır. Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyüme Ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmadan bahsederken, birincisinin çoğu zaman politik bir çağrışım olduğunu, ikincisinin ise daha geniş bir anlamı ve amacına ulaşmak için zamana bağımlılığı olduğunu kabul etmek gerekir. Turizm ve Eğlence Hizmetleri Planlaması Ulusal ölçekte doğal çevreleri, tarihi yerleri ve anıt vb. yapıları korumak ve gözetim altında tutmak 1980'li yıllarda başlayan hükümet politikaları ve eylemleri göze çarpmaktadır. Özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında uluslar tarafından çokça tartışma konuları arasında yer alan tarihi alanların korunması II. Dünya Savaşından sonra tarihi alanların tahrip olması ve kayıpların yaşanması sonrasında korunmaların etkili bir şekilde başlanmasına sebep olmuştur. 21. yüzyılda, "megapolis" - büyük ölçekli kentsel yoğunlaşmaların- sarmal bir şekilde büyümesi, gezegenin yüzüne bir hastalık gibi yayılmaya devam etmektedir.

Dünyadaki birçok şehrin; İstanbul, Tokyo, Newyork, Lagos, Mumbai ve Sao Paolo gibi şehirlerin nüfusları 18-25 milyon kişi arsında değişiklik gösterebilmektedir. Sürdürülebilir Turizmde Rekreasyon Ekolojisi Sürdürülebilir turizm ve ekoturizm, turizm literatüründe tanımları, ulaşılabilirlikleri, uygulamaları ve sonuçları ile ilgili sıkça karşılaşılan iki önemli kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'lerin sonlarından bu zamana kadar yoğunlaşmaların çoğu, sürdürülebilirlik konusu etrafında dönmüştür. Ekonomik açıdan sürdürülebilirlik, turizm arz/talep zinciri boyunca değeri en üst düzeye çıkarmanın yanı sıra, yerel ve uluslararası işletmeler için turizm gelirini artırmak amacıyla arazi mülkiyeti ve yönetim gibi önemli sosyopolitik konuları ele almayı gerektirmektedir. Rekreasyon ekolojisi, ziyaretçi faaliyetleriyle ilişkili ekolojik değişikliklerin ve bu tür değişiklikleri yönetmenin etkili yollarının bilimsel çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık alan rekreasyon aktivitelerini tercih eden bireyler arasında küme turist ve ekoturistler olarak sınıflandırılan gruplar bulunmaktadır. Rekreasyon ekolojisi ele alındığında, korunan alanların sınırları içinde turizmin ekolojik sürdürülebilirliği konusunu ele almakla oldukça yakından ilgili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevresel ve kullanımla ilgili faktörlerin etkisi Çevresel özelliklerdeki farklılıklar, ziyaretçi etkilerinin türünü ve kapsamını değiştirebilir. Çevrenin kullanım miktarı ile kaynak etkisinin miktarı arasındaki ilişkiye büyük önem verilmiştir. Yapılan araştırmalarda, düşük kullanım seviyelerinde meydana gelen önemli bir değişikliğin ardından kullanım orta ve yüksek seviyelere yükseldikçe etkide azalan artışlarla birlikte, birçok etki türü için sürekli olarak eğrisel bir tepki modeli belgelermiştir. Yönetim müdahalelerinin etkinliği Korunan alanların yöneticileri, hem ziyaret hem de

kullanımın gerçekleştiği çevre ile ilgili faktörleri etkileyerek ziyaretçi etkilerini önleyebilir veya en aza indirebilirler.

Ziyaret, kırılğan (örneğin kritik vahşi yaşam alanları) yerine daha dayanıklı veya dirençli yerlere kaydırılabilir.

Yeni Çevre – Yeni Rekreasyon Tarımımızın, üretimlerimizin ve imalat sanayimizin üretkenliğini artırmayı amaçlarken, bazı doğallıklarımızı koruyabilir ve tahrip olanları eski ihtişamına kavuşturabiliriz. Geçmişte geliştirilen modellerin faydaları olmakla birlikte, bu modellerle sınırlı kalmamız gerektiğini de unutmamalıyız.

Genellikle iş ve serbest zamanın yelpazenin zıt uçlarında olduğu varsayılır. Seçme, örgütlenme, özgürlük, ifade, hareket özgürlüğü ve yükümlülük duygusu eğlence ve serbest zamanın başlıca özellikleri olarak bilinmektedir. İster fiziksel ister zihinsel olsun, çok sıkı çalışma, doyum hissi veren türden bir odaklanma ve konsantrasyon gerektirebilir.

Rekreasyonun etkisiz olması düşünülmemelidir. Herhangi bir faaliyetin, tıpkı öncül nedenleri olması gerektiği gibi, sonuçları da olmalıdır. Ne tür bir etki, kim üzerinde veya ne üzerinde, hangi şekilde, hangi zamanda, hangi etkiyle sahip olduğu düşünülmesi gereklidir. Serbest zaman, işten sonra kalan zamandan daha fazlasıdır. Gerçek serbest zaman, en yüksek refah duygusu ya da diğer insanlarla ve çevremizle olan karşılıklı ilişki ve bağımlılık arasında yükümlülükler arasında çözülmüş bir denge duygusu vermektedir. Bu kendimizle, meslektaşlarımızla ve çevremizle bir olma duygusu barındırmakta ve kesinlikle herkesin hedefindedir.

Bu durum sadece herhangi bir disiplinin alanına girdiği anlamına gelmez. Felsefe, etik, din ve ekonomiyi de içermektedir. Beden, zihin merkezli ve başkalarının faaliyetleriyle bütünleşmiş diğer faaliyetleri de içinde barındırdığı unutulmamalıdır.

ÇEVRE

Çevre, insanı çevreleyen, doğal ve insan yapımı olan fiziksel ve biyolojik özelliklere sahip bir olgudur. Çevre biyotik ve abiyotik faktörler olmak üzere ikiye ayrılır. Biyotik faktörler bir ekosistemi etkileyen hayvanlar, bitkiler, mantarlar ve bakteriler gibi yaşayan varlıkları ifade ederken, abiyotik faktörler canlıların ve ekosistemin işleyişini etkileyen, canlı olmayan, fiziksel veya kimyasal olarak çevrenin birer parçalarıdır. Çevre insanlar baz alındığında sosyal ve fiziksel olmak üzere iki bölümde ele alınabilir. Sosyal çevrede; insanlar arasındaki toplumsal, ekonomik ve siyasal her tür etkileşim yer alırken, fiziksel çevreyi; insanların içinde yaşadıkları, varlığını, özelliğini ve niteliğini algıladıkları ortam oluşturmaktadır. Bu nedenle çevre eğitime yönelik çalışmalar önem arz etmektedir. Yirminci yüzyılın ortalarından sonlarına kadar, her uluslararası kuruluş çevrenin önemine vardı ve toplantılar düzenleyerek "Okul müfredatında çevre" konularını tartıştı. Bu durum ülkelerin dünya çapında çevre eğitiminde gelişimlerine katkıda bulundu. Böylelikle çevreye duyarlı bireyler yetiştirilmesi sağlanarak doğayı korumak ve zarar vermemek için tutum ve davranışların geliştirilmesi sağlandı. Çevreye Duyarlı Davranış Çevreye duyarlı davranış, bir bireyin veya grubun çevredeki değişiklikleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemek veya çevreye fayda sağlamak için kasıtlı bir eylemi olarak tanımlanır. Çevre duyarlılığıyla ilgili boyutlandırma ve tanımlama yapılırken eğitimin ve yeşil tüketiciliğin neredeyse her tanımında yer aldığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak çevre duyarlılığıyla ilgili eğitimlerin küçük yaştan başlayarak bireylere verilmesi ve hayat boyu öğrenim süreçlerinde daimi olacak şekilde bu eğitimlerin devam ettirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çevreye duyarlılık sadece eğitimle değil aynı zamanda bireylerin rekreasyonel, sosyal ve kültürel etkinliklere katılmaları yoluyla doğada bitkilerle ve diğer canlılarla temas kurmaları fırsatı yaşamaları sürecinde de gelişen bir olgudur. Çevre Eğitimi Çevre eğitimi, öncelikli olarak insanlarda çevre ve çevre sorunlarına yönelik bir farkındalık oluşturmayı hedeflerken sorunların çözümü karşısında bireyin aktif bir şekilde sürece katılmasını sağlayan bir öğretim alanıdır. Kuzey Amerika Çevre Eğitimi Derneği çevre eğitimini, çocukların ve yetişkinlerin çevrelerini nasıl öğrenecekleri, inceleyecekleri ve koruyacakları konusunda karar verme sürecini öğretme olarak tanımlamaktadır.

Çevre eğitiminin amacı bireylerin çevresel konulara duyarlılık kazanması, çevreyle ilişkisinde eleştirel bakış açısına sahip olması ve kendinden sonraki gelecek nesillere sağlıklı, temiz ve yaşanabilir bir çevre bırakmasıdır. Özellikle ilk ve ortaokul öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik değerlerinin saptanmasında bugüne kadar öğretmenlerin sıklıkla çizgi filmler, animasyonlar ve simülasyonlardan faydalandıkları görülürken son yıllarda içeriği ve görselliği sayesinde popülerliği artan kavram karikatürleri ile eğitici çizgi romanların çevre eğitiminde çok daha önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Yeşil Tüketim Günden güne artan çevre sorunları, hızlı nüfus artışı ve paralelinde doğal kaynakların azalması tüketicilerin de kullandıkları ve satın aldıkları ürünlere özen göstermelerine sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak tüketicilerin çevresel duyarlılıklarının arttığı ve çevresel problemlere daha fazla odaklandıkları ve çevreyi korumak adına çevreyi koruyan ürünleri üreten ve çevreye duyarlı davranan firmaların ürünlerini tercih etme konusunda hassasiyet göstermişlerdir. Bu nedenle özellikle son zamanlarda çevreye olan duyarlılığın artması ile birlikte tüketiciler, çevreyi koruma görevinin sadece şirketlere ait olmadığını ve kendilerinin de sorumluluğunda olduğunu düşünmektedirler. Çevre Koruması Çevreye karşı olumsuz tutuma sahip olan bireyler aynı zamanda çevre sorunlarına ve bu sorunlara karşı geliştirilecek çözümsel çalışmalara da duyarsız kalmaktadırlar.

Çevreyi koruma bilincinin yaygınlaştırılması ve bu duyguların geliştirilerek davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir. Çevre eğitimi, 1800'lü yıllarda "doğa çalışmaları" ("nature studies") olarak anılırken, 1900'lü yıllarda "doğayı koruma eğitimi" ("conservation education of nature")'ne dönüşmüştür. "Doğa çalışmaları" ile insanlar, doğayı anlamaya çalışırken, "doğayı koruma eğitiminde" halkın doğal kaynakların önemini anlamasına yönelik uygulamalar görülmektedir. Uluslararası boyutta geliştirilen çevre eğitimi ve çevrenin korunması ile ilgili ilk örgütsel çalışmalar, Birleşmiş Milletler (United Nations - UN) tarafından organize edilmiştir.

1968 yılında, tüm dünyadan uzmanların katılımıyla, Paris'te "İlk Uluslararası Biosferi Koruma Konferansı" ("First International Conference on Biosphere Protection") düzenlenmiş ve konferansta; kirlilik, doğal kaynakların kaybı ve sulak alanların yok olması gibi çevre sorunları tartışılmıştır. Ülkemizde de doğayı korumak adına çeşitli çalışmalar yapılmakta ve bu konu ile ilgili kanunlar

çıkartılarak gerekli sertifikalar düzenlenmektedir. Geleceğimize, çocuklarımıza daha iyi bir çevre ve doğa bırakmak adına bu tür koruma çalışmalarının yaygınlaşması gerekmektedir. Aşağıda ülkemizde çevre korumasıyla ilgili birkaç örnek verilmiştir.

Doğal kaynaklara ve ekoturizm potansiyeline sahip Küre Dağları Mili Parkı, Türkiye'deki ilk Korunan Alanlar Ağı PAN Park (Protected Area Network) sertifikalı milli parktır (Küre Dağları Milli Parkı, 2021). Bu sertifika yaban hayatı koruma ve sürdürülebilir turizm gelişimini sağlayan bir yaklaşıma sahiptir. PLANLAMA Planlama önceden amaçların ve stratejilerin belirlenerek başarılı olabilmek için akılcı ve müdahaleci sonuçlar ortaya koymak olarak tanımlanabilir. Planlama Özellikleri Planların stratejik hedefler doğrultusunda özenli bir şekilde hazırlanmalı ve zamandan, iş gücünden tasarruf edilmelidir. Bu nedenle iyi bir yapılırken: • Belirli bir zaman dilimi için tek bir plan hazırlanmalı, esnek ve dinamik olmalı, en doğru kararları alabilmek için çok fazla bilgi göz önünde bulundurulmalıdır. • Ayrıca İyi bir planlama için öncelikle, üst ve alt örgüt yöneticilerin planlama arzusu içinde olmaları gerekmektedir ve güçlü bir vizyon da oluşturulmalıdır. Planlama Türleri Planlama amaca ve hedefe uygun esnekliklere göre çeşitlendirilir. Planlar; sürelerine, hiyerarşik seviyelerine, kullanım sıklığına, spesifik olup olmamalarına göre sınıflandırılabilir: Süresine göre planlar Süresine göre planlar kısa (1 yıl ve daha az), orta (1-5 yıl arası) ve uzun vadeli (5 yıl ve üzeri) olmak üzere üç bölümde ele alınır. Faaliyet planları Faaliyet planları tek kullanımlık (tek amaca yönelik) ve daimi planlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Hiyerarşik seviyesine göre planlar

- Stratejik planlar: İşletme veya kurumun tamamına yönelik olarak oluşturulan ve çevresiyle uyum sağlamayı amaçlayan planlara stratejik plan denilmektedir.
- Taktik planlar: İşletme veya kurumun stratejisinin bölümlere ayrılarak uygulanmasını sağlamaktadır. Her işletme fonksiyonu için ayrı bir taktik plan geliştirilmektedir.

Amaçlarına göre planlar

- Spesifik planlar: Yalnızca tek ve belirli bir hedef ve maksada yönelen, çoğunlukla kısa dönemli planlara spesifik plan denir.
- Çok hedefli planlar: Birden çok ve farklı hedeflere ulaşmak maksadıyla yapılan planlara çok hedefli plan denir.

REKREASYON

Rekreasyon bireylerin boş zamanlarında kendilerini sosyal, kültürel, fiziksel, mental ve ruhsal olarak rahatlatmak ve geliştirmek adına yaptıkları ve katıldıkları çeşitli etkinlikleri içermektedir. İngilizce “leisure time” kavramından gelen boş zaman üzerine uzun süreli tartışmalar yaşanmış ve bu kavramın karşılığının boş zaman mı yoksa serbest zaman mı olduğuyla ilgili birçok bilim adamı kavram karmaşası yaşamıştır. Boş zaman kelimesinin Latince etimolojik kökeni izinli, müsaadeli anlamına gelen “Lyceum, Licere” olarak bilinmektedir. Son zamanlarda bu kavramın boş zaman olarak kabul gördüğü ve kullanıldığı görülmektedir.

Rekreasyon çok kapsamlı anlama sahiptir ve belirli bir yaş grubu ve aktivite ile sınırlı değildir. Karmaşıklıklarla dolu olan modern çağda bir insan hayatta kalabilmek için çok fazla fiziksel ve zihinsel çalışma yapmak zorundadır, bu da yorgunluğa ve strese neden olur. Bireyler stres ve yorgunlukla sadece dinlenerek değil, sosyal, kültürel, fiziksel aktiviteleri içerisinde barındıran rekreatif aktiviteler yoluyla da baş edebilirler. Bu nedenle rekreatif aktiviteler içerisinde şu sınıflandırmalar yapılabilir: Rekreatif Aktivitelerin Sınıflandırılması Fiziksel aktiviteler Oyun, spor, fiziksel egzersizler, yürüyüş, cimmastik, akrobasi gibi etkinlikler fiziksel aktiviteler örneklerdendir. Zihinsel ve entelektüel faaliyetler Bunlar arasında tartışma grupları, çalışma grupları, tartışmalar, ezberden okuma, okuma, yazma, boyama, modelleme, satranç, kartlar vb. etkinlikler yer almaktadır.

Kültürel ve sosyal faaliyetleri Drama, müzik, varyete programı, dans, toplum hizmeti, ilk yardım ve dini, sosyal ve ulusal bayramların kutlanması, kırsal kesimlerde yöreye uygun halk dansları, çeşitli etkinlikler, yöre oyunları gibi aktiviteler bu bölümün örneklerindedir. Sanat ve zanaat etkinlikleri Sanat ve zanaat etkinliklerine çizim, boyama, marangozluk, modelleme, eğirme ve dokuma, bahçe terziliği, bebek yapımı, iğne işi, nakış, kağıt makinesi, deri işleri örnek verilebilir Hobi Fotoğrafçılık (özellikle doğa fotoğrafları), resim toplama, albüm yapma, piknik, pul koleksiyonu gibi hobileri sayabiliriz.

Açık Alan Rekreasyonu ve Çevre Bilinci Açık alan rekreasyonunun doğaya olumlu faydalarının giderek daha fazla tanındığı bilinmektedir. Açık alan rekreasyonu bireylere, topluluklara ve topluma temel faydalar sunar ve böylece sürdürülebilirliğe katkıda bulunur. Açık havada olmak, aktif rekreasyonla meşgul olmak ve doğal cazibe merkezlerini ziyaret etmek, insanlara doğal sistemler hakkında bilgi edinme ve olumlu yayılma etkilerine katkıda bulunan yerlere bağlılık geliştirme fırsatları sunar. Çocukluktaki doğa temelli deneyimler, yetişkinlikteki çevresel tutum ve davranışlarla ilişkilidir. Bununla birlikte, diğer çalışmalar, açık havadayken yapılan etkinliklerin çocukların çevre yanlısı davranışlara katılımını etkilediğini göstermektedir. Spesifik olarak, kırsal kesimdeki çocuklar, kentsel alanlardaki çocuklara göre dışarıda daha fazla zaman geçirebilirler, ancak dışarıda bu zaman tarımla

ilgili işlere odaklanırsa, çevre yanlısı davranışlar üzerindeki etki olumsuz olarak bildirilir. Bu durumlar göz önüne alındığında çocuklarda çevre bilincinin ve duyarlılığının gelişimine açık alan rekreatif etkinliklerinin de katkıda bulunduğu söylenebilir.

Rekreasyon Deneyimi ve Çevre Duyarlılığı

Ekosistemlere yönelik artan çevresel tehditler (örneğin, doğal kaynakların tükenmesi, artan nüfus ve kirlilik oranları, artan sera etkileri) doğal alan faydalarını bozduğundan, çevresel tutum ve davranışların önemi giderek daha uygun hale gelmektedir. Belki de bu eğilimin bir sonucu olarak, çevresel tutumlar ile çevreye karşı sorumlu davranışlar arasında bir bağlantı gözlemlenebilir.

Çalışmalar, çeşitli bağlamlarda çevresel tutumların çevreye karşı sorumlu davranışlar üzerindeki etkilerini göstermiştir. Örneğin, bir açık alan rekreasyonu bağlamında, Biscayne Bay Ulusal Parkı ziyaretçileri incelenmiş ve daha güçlü çevre yanlısı tutumlara sahip ziyaretçilerin, park kaynaklarının çevre korumaya tahsis edilmesi için daha fazla destek ifade ettiği bulunmuştur.

Rekreasyon Planlaması

Doğal alanları ziyaret etme nedenlerini anlamak, doğaya dayalı rekreasyon fayda fırsatlarını optimize etmek için uygun planlama hedefleri oluşturmanın önemli bir yönüdür. Fayda odaklı bir bakış açısıyla, doğa temelli rekreasyon ve turizm destinasyonlarını ziyaret eden bireyler, içsel rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak ve fayda sağlamak için yürüyüş, binicilik ve kampçılık gibi bazı açık hava rekreasyon etkinliklerine katılmayı tercih Kentsel çevre alanlarındaki açık hava rekreasyonuna yönelik artan talep, peyzaj üzerinde önemli bir baskı oluşturmakta ve huzur veya biyolojik çeşitlilik gibi belirli peyzaj niteliklerinin etkin bir şekilde sağlanmasını tehdit etmektedir. Bu nedenle, açık hava rekreasyonunu diğer peyzaj işlevleriyle bütünleştiren kentsel çevre alanlarında açık hava rekreasyonu için uygun ve keyifli yeşil alanlar oluşturmak önemli bir politika ve planlama hedefi haline gelmiştir.

Açık alan rekreasyonu için peyzaj planlaması ve politikası, açık alan rekreasyon katılımcıları, peyzaj tercihleri ve özellikle peyzaj boyunca mekânsal dağılımları hakkında güvenilir veriler gerektirir. Bu verilere dayanarak gerçekleştirilecek rekreatif aktivite planlamaları katılımcıları tatmin edecek ve hedefe yönelik olacaktır. Rekreasyon aktivitelerinin planlaması gerçekleştirilirken bu etmenler göz önünde bulundurulmalı ve duruma göre katılımcıların ihtiyaçlarına en uygun planlama yapılarak aktiviteler gerçekleştirilmelidir.

ÇEVRE OLGUSU VE TEMEL KAVRAMLAR

Çevre çok yönlü doğasıyla ve kavram genişliği ile tek yönlü olarak ele alınamamaktadır. Bu durum tanımsal olarak ta karşımıza çıkmaktadır. Kapsam genişliğini anlamak için çevreyle ilgili farklı tanımlara bir göz atalım. Çevre ile ilgili Çeşitli Tanımlar Son elli yıla kadar çevre ile ilgili olan tanımların neredeyse tamamı coğrafi nitelikler taşımaktaydı. Bununla birlikte kavram bireylerin yaşadığı ortam mahal ya da sosyal ilişkiler anlamında da kullanılmaya başlandı. Çevre, insanlar ile birlikte tüm canlıların hayatlarını devam ettirebilmek için bir arada buldukları ortak yaşam alanlarıdır.

Başka bir tanımda; Çevre, yaşayan tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmek için etkileşim içinde buldukları ortak yaşam alanlarıdır. Yine başka bir tanımda, canlının içerisinde bulunduğu ortam ya da koşullar olarak tanımlanabilen çevre doğal ve doğal olmayan fiziksel öğelerin tümünü içermektedir. Kısacası çevre, canlıların biyolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamlarını sürdürdüğü ortam olarak tanımlanabilir. (Altuğ, 1990). Ekolojik Çevre Canlıların çevre ile olan ilgilerini ayrı ayrı ve bütünü ile ele almak yerine ikisini aynı anda inceleyen bir bilim dalıdır.

Canlıların yaşadıkları çevreye bıraktıkları olumlu ve olumsuz etkileri inceleyen çevre bilimi olarak ekolojinin amacı çevresel olumsuzlukları en aza indirmek, yaşamın sürdürülebilirliğini devam ettirmektir. Doğal ve Yapay Çevre Doğal ve yapay kaynaklardan ve bunların etkileşimlerinden oluşan çevre aslına bakılırsa doğal ve yapay çevre olarak sınıflandırılabilir. Yapay çevrenin büyümesi, doğal çevrenin daralması anlamına da geçmektedir. Yapay çevrenin gümümüz şartlarında büyümesi kaçınılmaz görülmektedir. Fakat plansız ve bilinçsiz bir şekilde yapay çevrenin büyütülmesi doğal çevrenin daralmasının yanı sıra daralan doğal çevreninde tahribi anlamına da gelmektedir.

ÇEVRE YÖNETİMİ

İnsanoğlunun yeryüzüne geldiği andan itibaren kendi için yaşam alanları oluşturmaya başlaması ve günümüze kadar devam eden doğal çevre üzerindeki değişim günümüzde çevre sorunlarının gündeme gelmesine sebep olmuştur. Bu sorunlar sadece doğal çevreyi etkilememiş hızlı bir şekilde artarak toplum ve insan yaşamını tehdit eder boyuta ulaşmıştır. Çevre Yönetimi Kavramı İnsan ve çevre arasındaki ilişkinin yönetilmesi olarak da ifade edilebilen bu kavram bazı sistematik uygulamalar yoluyla faaliyet göstermektedir. Çevre açısından yönetim; kendi öz denetimine sahiptir ve dışarıdan yapılacak olan her yönetim ve müdahale çevrenin öz yönetimini olumsuz yönde etkileyecektir. İnsan açısından yönetim; çevre üzerinde insan kaynaklı olumsuz etkilerin yine insan çabasıyla önlenmesi ve çözülebilmesidir. Daha kısa bir ifadeyle çevre yönetimi; Çevrenin taşıma kapasitesi ile insan gereksinimleri arasında kurulması gereken dengenin sistemik bir şekilde yönetilmesidir.

ÇEVRE BİLİNCİ KAVRAMI

Geçmişten günümüze sınırlı kaynaklara sahip olan doğa, insanlar ve doğal doğal afetlerin olumsuz etkilerinden dolayı her geçen gün verimliliğini kaybetmeye devam etmektedir. Özellikle insanoğlu sınırsız ihtiyaçlarını doğal kaynaklar üzerinden temin etmiş ve yaşamı için hayati önem taşıyan bu kaynakların yanlış ve bilinçsiz kullanımından dolayı tükenme düzeyine gelmesine sebep olmuştur. Çevre Eğitimi Çevre eğitimi bireylerde çevre bilincinin oluşabilmesi adına günümüzde canlı hayatını olumsuz etkileyen çevresel problemlere yönelik çözümler üretebilme, insan müdahalesinden ileri gelen sorunlardan haberdar olabilme ve farkındalık kazanabilme, doğanın korunarak geliştirilmesi adına bireylerin aktif olarak katılmış oldukları eğitim programlarıdır.

ÇEVRE YÖNETİMİNDE VERİMLİLİK

Verimlilik Kavramı Verimlilik, genel bir tanım olarak ez az girdi ile en çok çıktının elde edilmesi olarak tanımlanabilir. Tanım daha çok iktisadi ifadeleri barındırdığından bu disiplinler tarafından sıklıkla kullanılır. Bu kavram çevre bakımından ele alınacak olursa; sınırlı olan doğal kaynakların ve doğanın kendisinin, akılcı ve tutumlu kullanılarak, üretmek ve tüketmektir. Doğal kaynaklar ve doğanın kendisinden faydalanırken tutumlu davranmak, geri dönüşümünü sağlamak ve telafi edilmeyecek oranda tüketmemek, verimliliğin gerçekleşmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Verimlilik Yönetimi Verimlilik yönetimi her alanda her türlü kaynak kullanımında tüketici ve kaynak arasında destekleyici ve geliştirici nitelikte bir ilişki sürecini temsil eder. Yönetim verimliliği, yönetim ve yönetimin içerisinde bulunduğu çevresel koşulların kapsayıcı olarak ele alınmasıyla gerçekleştirilebilir. Verimlilik yönetimi üretim ve tüketim süreçlerinin yaşam kalitesi açısından ele alınması konusuyula ilgilidir.

ÇEVRE VERİMLİLİĞİ NASIL SAĞLANIR?

Genel anlamda çevresel verimliliğin sağlanması insan etkinliklerinin (üretim, tüketim, eğlence vb.) tüm boyutlarında verimli davranılmasını zorunlu kılmaktadır. Çevresel verimliliğin sağlanması her koşulda, kaynak kullanımında verimlilik ilkesinin göz ardı edilmemesidir. Tüketilen kaynakların zaruri ihtiyaçlar için yeteri kadar, çevreye duyarlı bir şekilde, sürdürülebilirliği göz önünde bulundurularak kullanılması şartına bağlıdır. Aslına bakılırsa çevresel verimlilik, ihtiyaçlarımızı en az kaynakla en fazla yararın sağlanması ve bu kaynakların kullanılırken diğer bir yandan korunması, onarılması ve geliştirilmesini kapsamaktadır.

DOĞAL KAYNAKLAR

Doğal Kaynakların Tanımı Farklı anlamlarda kullanılan kaynak terimi coğrafi açıdan, üretim ve tüketimi destekleyen, üretim için alt yapı ve hammadde oluşturan insan ve insan dışındaki varlıkların tümünü olarak ifade edilebilir. Doğal kaynak, doğada kendiliğinden var olmuş, var oluşunda insan ürün ve emeği olmayan kaynaklar olarak tanımlanabilir. Doğal Kaynaklar ve Rekreatif Kullanımları Doğal kaynaklar insan ihtiyaçlarını ve yaşamını sürdürmede hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda doğal kaynakların niteliklerinden haberdar olma bu kaynakların doğru kullanımı hususunda önem arz etmektedir. Teknolojik gelişmeler ve insan yaşamındaki ihtiyaçların artması ve değişmesi dolaylı ve direkt olarak çevreyi yani doğayı etkilemiştir. Bu kaynakların doğru kullanımı sürdürülebilirlik kavramıyla ifade edilebilir. Modern toplumlarda boş zaman ve boş zaman faaliyetleri artış göstermiş ve bu faaliyetler her alanda çeşitlilik göstermiştir.

ÇEVRE YÖNETİM SİSTEMLERİ

Teknolojik ilerlemeler, üretim ve tüketimdeki artış, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, çevresel problemlerin artmasına ve birçok canlı türünün yok olmasına sebep olmuştur. Bu durum küresel bir problem olarak görülmüş ve önlemler alınmasını gerekli kılmıştır. Bu açıdan mevcut çevre yönetim planlamaları genişletilerek sistematik bir hale getirilmesi için çalışmalar başlamıştır. Uluslararası anlamda Avrupa birliği ülkeleri 1972 yılından itibaren birçok eylemi planı hazırlayarak hayata geçirmiştir. ISO 14000-104001 Çevre Yönetim Sistemleri ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi, çevre yönetimi ile ilgili uluslararası standartları belirlerken bu bağlamda uluslararası ticaretteki engelleri de en aza indirmektedir. Bu sistem ürün standardından ziyade sistem standardıdır.

Rekreasyon

Rekreasyon teriminin İngilizce karşılığı olarak recreation kelimesi, sözlük anlamında; Yeniden yaratma, canlandırma, yeniden yaratılmış şey; eğlence dinlenme, istirahat, teneffüs (okulda) demektir. Eğlence, dinlenme, boş zamanı hoşça geçirme yolu anlamını ifade etmektedir. Yukarıda yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi rekreasyon; boş zamanlarda gerçekleştirilen, para kazanma amacı taşımayan, gönüllü katılımı gerektiren doyum sağlayıcı etkinliklerdir.

Türkiye’de “Boş Zamanı Değerlendirme” ve “Rekreasyon” sözcükleri yaygın şekilde ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Tarihsel araştırmalara göre geçmiş kültürlerin hemen hepsinde rekreasyonel etkinlikler az veya çok yer almaktadır. Rekreasyonun gelişimi ilk medeniyetlerden günümüze kadar aşamalar halinde gelişerek ve çeşitlenerek gerçekleşmiştir.

İlk medeniyetlerde insanlar yaşam boyunca katlandıkları tüm yorgunluklardan, sıkıntılardan uzaklaşmanın manevi alemde ve ebedi huzurla mümkün olabileceği inancındaydılar. Sonraları bu ihtiyaç yaşlılıkta dinlenme, mevsimlik tatil yapma, hafta sonu tatil yapma ve en sonunda günün boş zamanlarında rekreasyona yönelme şeklinde gelişmiştir.

Çevre Dünyada ve ülkemizde çevre bilinci hızla gelişmektedir. Nitekim çevrecilik sadece yeryüzünün tükenmekte olan bitki ve hayvanlar ile diğer tüm yaşam kaynaklarının korunması duyarlılığından kaynaklanmaktadır. Temelinde, insanın bu kaynakları yitirdiği sürece, kendi soyunun da ölümcül bir tehdit altına girmesi gerçeği de bulunmaktadır. İnsan hayatını sürdürebilmek için, öncelikle sağlıklı bir doğal çevreye ihtiyaç duyar. Beslenmek için doğal kaynaklardan yararlanır. Beslenme ihtiyacına cevap verebilecek her şey doğadadır.

Tarımsal üretim için gerekli su, toprak ve hava doğal kaynaklardır. Ayrıca insan hayatında bir başka değer taşıyan sanayi ürünlerinin üretimi için gerekli her türlü hammadde yine doğada bulunmaktadır. İnsan ve diğer tüm canlı varlıklar ile birlikte, doğanın ve doğadaki tüm insan yapısı öğelerinin bütünü olan çevre, her iki yönüyle de, yani hem doğal çevre hem de insan yapısı çevre olarak ve hatta hayatın kendisi için gerekli görülmektedir. Burada doğal çevre, doğal etki ve güçlerin oluşturduğu yaratılmış insan müdahalesine maruz kalmamış veya ütün bir müdahalenin henüz değiştiremediği doğal varlıkları ifade etmektedir.

Çevre Sorunları İnsan hiç durmadan denemek, keşfetmek, icat etmek, yaratmak ve ilerlemek durumundadır. Günümüzde insanın etrafını değiştirebilme yeteneği akıllıca kullanıldığından, bütün insanlar kalkınma nimetlerinden faydalanabilir, hayat kalitesini yükseltme fırsatını elde edebilirler. Fakat aynı güç, yanlış ve akılsızca kullanılırsa, insana ve çevresine tahmin edilmeyecek zararlar verebilir. İnsanın yarattığı zararların belirtilerinin giderek arttığı her tarafta rahatça gözlenebilir bir duruma gelmiştir. Suda, havada, toprakta ve canlılarda artık tehlikeli boyutlara ulaşmış bir kirlenme, biyosferin ekolojik dengesinin büyük ölçüde bozulması, yenilemeyen kaynakların tahribatı veya tükenmesi, insan eliyle yaratılmış çevrede, özellikle yaşama, dinlenme ve çalışma ortamlarında önemli olumsuzluklar yaratmaktadır.

Çevreye verilen zararları toprak, su, hava gibi insanların doğal ihtiyacı olan çevresel yaşam ihtiyaçları yine insanlar kendi eliyle zarar vererek insanlığa olumsuz bir sorun olarak yansıtmaktadır. Bu bazen bilinçsizce bazen de bilinçli olarak yapılmaktadır. Örneğin orman yangınları ya yer temin etmek ya da topluma zarar vermek amacıyla yapılmaktadır. Yine sanayi bölgelerindeki sıvı atıklar doğaya bırakılarak su kaynaklarının bozulmasına ve çevresel kirliliğe neden olmaktadır. Havanın ise gerek ısınmaya bağlı gerekse araçların yakıt problemleri tarafından kirletilmesi en büyük toplumsal problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küresel Çevre Sorunları Şimdiki ve gelecekteki nesiller için çevreyi korumak, savunmak ve geliştirmek, insan için zorunlu bir amaç olmalıdır. Bu amaca ulaşmak için bütün insanlar ve kuruluşlar kendilerine bu yönde önemli bir sorumluluk yüklenildiğinin farkında olmalıdırlar ve gayret göstermelidirler. Gelişmekte olan ülkelerin, gelişme yönündeki çabaları çevrenin zaman zaman hor kullanılması veya savurganca tüketilmesi gibi bir sonucu doğurmaktadır. Gelişmiş ülkelerde de durum bundan pek farklı değildir. Ancak, bu aşamalar kısmen geçilmiş, çevre daha fazla bir hassasiyetle korunmaya çalışılırken, eğlenmek ve dinlenmek amacıyla çevrenin yoğun olarak kullanımıyla karşı karşıya gelinmiştir.

Türkiye’de Çevre Sorunları Rekreasyon uygulama alanlarının en önemli bir bölümünü oluşturan turizm, plansız uygulandığında, çevreye büyük zararlar vermektedir. Türkiye bu zararları, ticari amaçlar ve

kısa süreli büyük kazançlar ön planda tutulup, sonraki nesillere bırakılacak güzel bir çevrenin sorumluluğunu taşımayarak fazlasıyla çekmektedir. Özellikle Güney sahillerimizde yaşanan kıyı yağmacılığı ve betonlaşma sorunu daha da artmaktadır. Çevre Etiği Etik yaklaşım ve çevre Etik terimi, insanın davranış kurallarına gönderme yapar; bir etik sistemi ise, kısaca bu tür kurallar sistemidir. Etik, ahlaktan farklı olarak, birey ve çevresi ile olan ilişkilerde davranış kalıplarımızı felsefi açıdan inceleyen bir alandır. Böylece etik, neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu belirleyerek ahlaksal davranışın dayandığı ilke ve temellere ilişkin olmaktadır. Etik yaklaşım ise hangi davranışın doğru ya da yanlış olduğunu belirleyen ilkeler ya da değerlerdir. Bu durumda, etik kuralların tümü birer normdur, ancak tüm normlar, birer etik kural değildir. Çevre Koruma Yaşadığımız çevrenin korunması “Çevre Koruma” için çevre denetiminin tarihsel gelişimine baktığımızda, bu konuda ilk düzenlemelerin 1970’lerin sonlarında endüstriyel kazalar ile başladığını görmekteyiz. 1980’lerin başında ise çevre koruma ile ilgili “çevre yönetimi” kavramı çerçevesinde yeni yaklaşımlar geliştirilmeye başlanmış ve endüstriyel faaliyetler bu yaklaşımlar çerçevesinde; enerji ve çevre performanslarını yükseltmek üzere yeniden ele alınmıştır. Çevre Hakkı Çevre Hakkının Konusu Çevre hakkının konusu, en genel anlamıyla çevrenin korunması ve geliştirilmesidir. Ancak çevre hakkının konusu, çevre kavramının tanımı ile daha net açıklığa kavuşturulabilir.

Genel bir tanımla çevre, insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır. Bu çerçevede çevre hakkının konusu, insan varlığı ile yeryüzünün tüm canlı organizmalarının yaşamlarını sürdürdüğü biyosfer, insan ve diğer canlıların yaşamını sürdürdüğü ve kısa ya da uzun dönemde etkileşim içinde bulunduğu “yaşam çevresi”dir¹⁹. Anayasamızın 56. maddesi “sağlıklı ve dengeli” nitelemesi yaparak ekolojik dengeye vurgu yapmaktadır.

Veblen'in (1899) bahsettiği gibi serbest zaman, işten ve diğer yükümlülüklerden sonra harcanabilir zamandan ve "üretken olmayan zaman tüketiminden" daha fazlasıdır. Serbest zaman aynı zamanda bir ruh halini, bireyin arzuları ile başkalarına karşı hissedilen yükümlülükler arasındaki optimal dengeyi de yansıtmaktadır.

Serbest zamanda gerçekleştirilen rekreasyon eylemlerinin doğayla doğrudan ilişkisi olduğu gerçektir. Rekreasyonel kullanım kaçınılmaz olarak bitki örtüsü, toprak, yaban hayatı ve su kalitesindeki değişiklikler dâhil olmak üzere doğal kaynak tabanında değişikliklere neden olabilmektedir.

Talep ve Açık Alan Rekreasyonu Hemen hemen tüm açık hava rekreasyon etkinliklerine olan talebin büyük olduğunu ve büyüdüğünü gözlemlemek gün geçtikçe daha kolay hale gelmektedir. Fiziksel fırsatlar göz önüne bulundurulduğunda, birçok insan bu tür faaliyetlere zaman ve para harcamayı tercih etmektedir. Bunun nedeni kısmen her ikisinin de artan miktarlarına sahip olmaları olarak düşünülebilir. Talebin en önemli özelliği, koşullu veya işlevsel bir ifade olmasıdır; yani mutlak bir sayı değil, diğer faktörlerin seviyelerine bağlı bir büyüklüktür. Tüketiciler, farklı mallar için farklı taleplerini ifade ederek istek ve arzularını ortaya koymaktadırlar. Piyasa güçlerine dayalı bir ekonomik sistemde, bu talepler, üreticilerin ve tüketicilerin tercih ettiği göreceli miktarlar hakkında bilgi verir. Çevresel Değerler ve Projeler Daha önceki ünitelerde belirtildiği gibi birçok nedenden dolayı çevresel bozulma ve iyileştirme ile ilgili değerler hızla daha önemli hale gelmektedir. Artan ilginin bir sonucu olarak fikir ayrılıkları da daha sık hale gelmeye başlamıştır.

Çevresel çatışmadaki ana konu, maliyetlerin, faydaların veya diğer unsurların düzenlemelerinde yaşanan eşitlik endişesini olabilmektedir. Korumayı içeren değerlendirme sürecinin yürürlükte olduğu ve belirli durumlarda, önerilen geliştirme eylemlerini engellemek veya önemli değişiklikler için çağrıda bulunmak, genellikle resmi ve yasal yollarla gerçekleştirilen belirli eylemler tarafından önemli ölçüde desteklenebileceği unutulmamalıdır. Rekreasyon Değerleri Pek çok planlama ve kararı, belirli yerlerde belirli türdeki rekreasyon tesislerinden kaç kişinin yararlanacağına ilişkin yargılara veya beklentilere bağlıdır. Benzer şekilde, alternatiflerin veya geliştirme seçeneklerinin de seçimler üzerinde bir etkisi vardır. Brüt harcama yöntemi Brüt harcamalar yöntemi, katılımcının rekreasyona harcadığı toplam para miktarı açısından rekreasyonun değerinin ölçmeye çalışıldığı yöntemlerden biridir. Maliyet yöntemi Maliyet yöntemi, açık alan rekreasyon kaynak kullanımının değerinin, onu sağlama maliyetine eşit olduğunu veya bazı uç uygulamalarda bu maliyetlerin bir katı olduğu varsayılmaktadır.

Ödeme arzusuna ilişkin görüşme yöntemi Tüketicilerin belirli bir miktar ve kalitedeki rekreasyon için ödeme yapma istekliliği (talep eğrisinin altında yer alan), kaynakların alternatif kullanım değerleriyle karşılaştırmak için kullanılacak ilgili bir rekreasyon değeri ölçüsüdür. Doğrudan görüşme gibi bir yöntemle, anlamlı tahminler elde etmek için makul bir yol ortaya çıkarılabilmektedir. Tesisler ve Yarar Hesaplamaları Belirli bir rekreasyon alanının değeri, genel olarak, rekreasyon alanlarını kullananların verilen hizmetler için ödeme yapma istekliliğinden kaynaklanır.

Yeni bir rekreasyon hizmetinin kullanıcıları veya önerilen bir alanın potansiyel kullanıcıları, daha önce herhangi bir rekreasyon etkinlik alanını kullanmamış kişiler olabilirler. Kaynak Etkileri ve Ziyaretçi Anlaşmazlıkları Rekreasyon yöneticileri ve ziyaretçileri, özellikle açık alan rekreasyon fırsat yelpazesinin ilkel veya doğal ucundaki veya yakınındaki parklarda, kaynak etkileri konusunda endişelenmektedirler. Bu endişeler, doğal durumdaki olası kayıplardan kaynaklanmaktadır.

Rekreasyonistlerin tutum ve davranışları, doğal çevre üzerindeki etkiyi güçlü bir şekilde etkilemektedir. Doğal çevre üzerindeki rekreasyonel etkilerin kapsamı ve eğilimleri hakkında az sayıda sistematik çalışma yapılmıştır. Hemen hemen tüm rekreasyon alanlarının birincil amacı, insanlar için yüksek kaliteli bir serbest zaman deneyimi sağlamaktır. Rekreasyon yöneticileri keyifli ziyaretçi deneyimlerine yönelik tehditleri belirlemeye çalıştıklarında, geleneksel olarak üç tür soruna odaklanmışlardır: • Ziyaretçinin kalabalık algısı, • Kullanıcı grupları arasında uyumsuzluk ve düşmanlık duyguları ve • Kabul edilemez çevresel koşullara ilişkin ziyaretçi algıları.

Rekreasyon Alanlarında Güvenlik Doğal alanlar, geniş ölçüde dağınık kullanım ile karakterize edilen ve büyük ölçüde değiştirilmemiş ortamların hakim olduğu rekreasyon ortamlarıdır. Bu tür ortamların ziyaretçileri tipik olarak çok çeşitli tehlikelerle karşılaşır ve tanıdık olmayan tehlikelerle etkili bir şekilde başa çıkmaya hazırlıklı olmadıklarından, bu tür karşılaşmalar rahatsızlık, ıstırap, yaralanma ve hatta ölümle sonuçlanabilir. Birçok bilgiye ve tecrübeye sahip olmasına rağmen rekreasyon uzmanları da bazı durumlarda rekreasyon alanlarındaki tehlikelerden bihaber olabilirler.

Risk ve heyecan aramayan ziyaretçiler için tehlikeler, optimum deneyimin önündeki engellerdir. Bu ziyaretçiler tehlikeye maruz kalmalarını azaltmak veya değiştirmek için kendilerini hazırlar ve davranışlarını değiştirirler. Rekreasyon Kaynaklarının Sınıflandırılması Serbest zamanların rekreasyonel amaçla kullanımına olanak sağlayan yapay, doğal ve kültürel içerikli alanlar rekreasyon kaynaklarını oluşturmaktadır. Kaynakların nicelik ve nitelik açısından sınıflandırılması, rekreasyon planlamalarında oldukça büyük öneme sahiptir. Rekreasyon etkinliklerinin nitelikli olarak gerçekleştirilmesi açısından kaynakların fonksiyonelliği ve varlığı da büyük önem taşır. Bir açık alanın mevcut özellikleri rekreasyon kaynağını belirleme de yeterli olmayabilir. Alanların kullanım değerleri, ulaşılabilirliği ve kullanıcı (katılımcı) istekleri de rekreasyon kaynağının belirlenmesinde rol oynar.

Rekreasyon Kaynaklarının Yönetimi Açık alan rekreasyon yönetiminin birincil amacı, muhtemelen, kaynak yeterliliğini insan rekreasyon ihtiyaçları ve arzuları ile eşitlemeye çalışmak için arz ve talebi bir araya getirmektir. Bunu yaparken, yönetici, kapasitenin aşılmamasını ve çevresel bozulmanın en aza indirilmesini sağlayarak kaynak tabanının niteliğine ve kalitesine açıkça saygı duymalıdır. Yönetim sürecindeki ilk adım, yönetim hedeflerinin oluşturulmasıdır. Belirli adımlardan sonra sistemin değiştirilmesi, kararlaştırılan yönetim yaklaşımlarının uygulanmasını takip edebilir. Açık hava rekreasyon yönetimi sürecindeki ikinci aşama, yönetim alanı veya sisteminin yapısı ile ilgili olmalıdır. Ekolojik ve sosyal taşıma kapasitesi üzerindeki sınırlar, kısmen, alanın doğal özellikleri, inşa edilen tesisler ve kolaylıklar barındırılacak rekreasyon faaliyetlerinin bir fonksiyonudur.

AÇIK (DOĞAL) ALAN REKREASYONU

Sanayi devrimiyile başlayan teknolojik ilerleme, yoğun çalışma koşulları ve şehirde yerleşimi insan yaşamının ayrılmaz bir parçası haline getirmiş ve doğayla özdeş tutumlardan uzaklaşma hızlanmıştır. Özellikle 19 yy. sürecindeki “Romantik Hareket”, tüm serbest zaman eğilimlerinde olduğu açık alan rekreasyonunu da etkilemiştir. İnsanın doğayla ilişkisini yeniden gözden geçirdiği bu dönemde eğitim ve sağlık perspektifiyle açık alan rekreasyonuna yönelim artmaya başlamıştır. Günümüzde hissettirdiği özgürlük, şehir ve sosyal zorunluluklardan kaçış, içsel motivasyon, ruh hali, risk alma, heyecan arayışı, iyi olma hali, akış deneyimi ve çevresel tutumlardaki artış gibi kazanımlar peşinde koşan toplumun, doğal alanlara daha sık ziyarette bulunacağı tahmin edilmektedir. Açık Alan Rekreasyonun Modern Toplumda Yeniden Üretimi İnsanın doğal alanlarla ilişkisi, antik dönemlerden günümüze süregelen bir alış veriş sürecidir. Korunma, keşfetme, yeni yerlere seyahat etme güdüsüyle hareket eden insan doğayla ilişkisini şehir yaşamıyla birlikte kaybetmeye başlamış, uzaklaşmış ve orada olmayı tehdit algılar hale gelmiştir. Yaşamını doğadan sağlamış insanın deneyimlediği bu çelişkinin gün yüzüne çıkması doğacı eğilimin doğa bilimlerine devşirilerek sosyolojiye aktarımı o sekizinci yüzyıl sürecinde ivlenmiştir.

Romantik hareketin bir özelliği görülen doğal güzelliklerinin takdir edilerek insan yaşamındaki değerinin yeniden üretildiği 19.yy., insanın benlik, karakter ve ruh hali gelişiminde doğal alanlardaki deneyimlerin değerini gün yüzüne çıkarmıştır. Materyalizme tepki olarak ortaya çıkan bu düşünceler Kurt Hahn öncülüğünde Alman eğitim sisteminin bir parçası olarak, açık alan rekreasyon eğitimi perspektifine ışık tutmuştu. Özellikle batı toplumunda doğada gerçekleşen etkinliklerin çocuk ve gençlerin örgün eğitiminin bir parçası olarak kullanılması, geleceğin yetişkinlerinin yaşam tarzına, doğa sporları alışkanlığını kaybolmamak üzere yerleştirdi. Dünya savaşları sonucu kaybedilen değerlerin yeniden inşasında açık alan rekreasyon fırsatlarının genişletilmesi gereği, dünyadaki pek çok ülkede kamusal kurumun kurulmasını beraberinde getirdi.

Bunu takip eden süreçte teknolojik ilerlemeye bağlı olarak hem materyal üretimi hem de doğal alanlara daha hızlı ulaşım imkanı, özel ve ticari rekreasyon hizmetlerinin gelişimini tetikledi. Anlaşılabilir anlamıyla açık alan rekreasyon biçimleri, artık sadece ruhsal, zihinsel veya fiziksel gelişim ve zevk için değil, aynı zamanda başkalarına karşı sergilemek istediğimiz öz imaj, arzu, beklenti ve yargılarımızı yansıtmamızın bir yöntemi halini alan serbest zaman uygulamalarına dönüşmüştür. Kavramsal Boyutlarıyla Açık (Doğal) Alan Rekreasyonu Genel anlamıyla açık alan rekreasyonu; insan ve doğal unsurların etkileşim halinde bulunduğu serbest zaman etkinlikleri olarak tanımlanabilir. Bu haliyle katılım, zihin ve beden arasındaki dengeyi sağlarken iş ve kentsel yaşamda harcanan enerjinin yenilenmesine aracılık eden ritieller olarak görülebilir.

Kavram; hem herhangi bir yerdeki açık hava tesislerinde gerçekleştirilen etkinlikleri hem de insan eliyle değişime uğramamış veya asgari etkiye maruz kalmış doğal alanlarda yapılan etkinlikleri tanımlamak üzere iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Literatürde açık alan rekreasyonu, insan manipülasyonuna uğramamış tümüyle doğal ve yabani alanlarda gerçekleştirilen etkinlikleri tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Dolayısıyla kitabımızın bu bölümünde özellikle doğal alan rekreasyon vurgusu yapılmıştır. Doğal alan rekreasyonu, en temelinde yaşamı sürdürme (idame) etkinliklerinden başlayarak doğada farklı zorlu şartlara karşı meydan okuma ve mücadele becerilerine kadar pek çok etkinlik yelpazesine sahiptir. Etkinliklerin merkezinde yatan doğal yaşam mücadele edilmesi gereken etkinliklerle ve fırsatlarla doludur.

Konuyla ilgilenen yazar ve araştırmacılar, bu mücadele durumu özelliklerini dikkate alarak farklı nitelikte sınıflamalar yapılmasını önermiştir. Doğal Alan Rekreasyonunda Etkinlik Sınıflaması Farklı düzeydeki riskleri içeren doğal alan etkinliklerindeki zıt özellikler göz önüne alınarak farklı sınıflamalar yapılmıştır.

Doğanın sahip olduğu potansiyel zorluklar karşısında hakim kullanılan güce göre; motor, hayvan ve insanın gücünün kullanımının yanı sıra doğal kaynağın manipülasyonu doğrultusunda dört aşamada sınıflanır. Bu özellik dikkate alındığında doğa sporları yaklaşımı, bir yandan doğacı paradigmayı yansıtmaması diğer yandan insanın kendi potansiyeliyle zorlukları aşma kapasitesi nedeniyle doğal alan rekreasyonunun özünü temsil etmektedir. Doğa sporlarında kullanılan materyal ve ekipman çoğu durumda katılımın gerçekleştirilmesi için vazgeçilmezdir ve yapay bir güç sağlamak yerine birey ile çevre arasındaki ilişkiye aracılık eder.

Bu yaklaşımla doğa sporlarının özünde macera duygusu ve ekolojik paradigma vardır. Yani doğaya olumlu ya da olumsuz hiçbir iz bırakmadan maceranın yaşama duygusu önceliklidir. Alışık olunmayan doğal çevrede sonucu bilinmeyen etkinliklerin yarattığı macera duygusu, doğanın güzellikleri karşısındaki takdir duygusunu pekiştirmektedir. Bu durum bireyin doğal alanın kırılabilirliğine karşı ekolojik paradigmayı geliştirmektedir. Katılımcıların beklentileri doğrultusunda deneyimlenmek istediği duyguya bağlı olarak maceranın zorluğu da etkinlik çeşitlendirilmesine konu olmuştur; yumuşak ve sert macera.

Doğal ve insan kaynaklı risk ve tehlikelerin daha düşük olduğu, bu nedenle hem etkinlik için gösterilen dikkat ve çabanın düşük olduğu hem de daha rahat risk yönetimi gerçekleştirilen yaygın etkinlikler yumuşak macera olarak sınıflanır. Sert macera etkinlikleri ise doğada gerçekleştirilen tüm ekstrem sporlarda olduğu gibi heyecan ve risk arayışının merkezindeki, zorlayıcı becerilerin kullanımını gerektiren etkinlik grubudur. Her iki gruptaki etkinlik deneyimi de dünya çapında ilgi patlaması yaşamaktadır. Diğer sınıflama kriteri etkinliklerin icra edildiği ortama göre; kara, hava (rüzgar), su üçlemesini dikkate alır.

Sıklıkla karşımıza çıkan son kriter ise zamandır. Planlanma ve icra edilmesi için gerekli süreler dikkate alınarak yapılan bu sınıflamada etkinlikler, kısa ve uzun süreli olarak ayrılabilir. Doğada yapılan etkinlik sınıfında en dikkat çekici boyutu ekstrem (sıra dışı) sporlar alır. Yanlış yönetilen bir hatanın veya kazanın en olası sonucunun yaralanma ve ölüm olduğu bağımsız sporlar olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle şehir mücavir alanlarında gerçekleştirilen etkinlikleri bir kenara ayırarak doğada gerçekleştirilen sporlar günümüzde, geleneksel spor dallarında olduğu gibi rekabeti ve bireyseliği aşırı derecede desteklemektedir. Bu haliyle Olimpiyatlar dahil pek çok spor organizasyonunun ilgi alanına girmişlerdir.

Doğal Alan Macera Rekreasyonu Motivasyon ve Kazanımları Doğal alanları ziyaret etme motivasyonlarını anlamak, uygun planlama hedefleri oluşturma ve kazanımların idealleştirilmesi açısından önem arz eder. Literatürde heyecan arayışı, risk alma endorfin artışı, akış durumu, iyi olma hali ve kişisel özelliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkan motivasyonlar sıklıkla işlenmektedir. Özellikle heyecan, risk ve tehlike arayışı odaklı yaklaşımlarla macera motivasyonu inceleyen araştırmalar, doğada gösterilen performans ve çabayı sadece bireyin eksiklik veya yoksunluk duygularına bağlı biçimde modellemektedirler. Bu çalışma sonuçlarına göre birey endorfin yoksunluğu yaşamakta, bunu tatmin edebilmek için de giderek artan düzeyde risk alarak heyecan duymak istemektedir. Doğadaki deneyimi arttıkça giderek kendisine basit gelen etkinlikleri kolay maceradan zor maceraya doğru kaydırmakta veya etkinlik süreni uzatmaktadır.

Bu yolla yaşamakta olduğu akış deneyimini devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu tip insanları inceleyen psikologların çoğu, geleneksel perspektiften bakarak adrenalini yüksek risk alma davranışını cehalet veya öz-denetim eksikliğinden kaynaklı çoğunlukla patolojik, sosyal olarak kabul edilemez, olumsuz, akıl dışı veya sapkın davranışlar olarak görmektedir. Ancak bu durum güncel çalışmalarda eleştirilmeye başlamış ve katılımcıların klinik bağlamlarda 'anormal' davranışı anlamak için geliştirilen modelleri ve teoriler kullanılarak incelendiği için bu sonuçların çıktığı açıklanmıştır. Aslında bu kişilik profiline sahip olanların zorlukları cesur, cüretkar, rahat, kendinden emin ve kaygısız karşılayabilecekleri katılım sonucu da cesaret ve alçakgönüllülük kazanımı sağlayabileceği açıklanmıştır. Etkinlik sonucunda elde edilen kazanımlar üzerine yapılan çalışmaların sonucunda, katılımcıların aslında kişisel iyi oluş hallerine yatırım yapmakta oldukları saptanmıştır. Bu durum diğer bütün katılım motivasyonunun gerekçesini açıklamaktadır. Öznel (sübjektif) iyi oluş modelleri, iyi olma halini insanların yaptıklarından, nasıl düşündüklerinden ve hissettiklerinden kaynaklanan bir dizi olumlu duygu durumu olarak tanımlar.

Doğal alan macerası yoluyla özerklik, yeterlilik, ilişkili olma ve yararlılık gibi psikolojik ihtiyaç tatminini önemli kazanımlar olarak değerlendiren güncel analizler, bu yönlü eudaemonic kazanımların eksik bırakılmış olduğunu belirtilmekte, iyi oluş hali üzerindeki etki çalışmalarının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

İklim değişikliği Yeryüzündeki herhangi bir yer için belirli bir zamanda yaşanan ve gözlenen atmosferik olayların tümü hava durumu; o bölgede uzun yıllar boyunca gözlenen atmosferik olayların geneli ise iklim olarak adlandırılır. Dünyadaki iklimler sabit olmayıp doğal iklim değişikliği olarak adlandırılan değişimler göstermiştir. Doğal yollarla olmayıp insan etkisiyle meydana gelen iklim değişikliği ise antropojenik iklim değişikliği olarak adlandırılır. Sanayi devrimi sonrası hızlanan bu iklim değişimi; ısınma, ulaşım ve enerji üretimi için hammadde ihtiyacının artması sonucu fosil yakıtların yakılması sonucu ortaya çıkan büyük miktardaki karbondioksitin atmosferde sera etkisi oluşturması ve ekonomik ve demografik büyüme gibi sebeplerden dolayı ormanların tahrip edilmesi sera gazlarını emen alanları azaltmış ve tüm bunlar küresel ısınma olarak adlandırılan soruna yol açmıştır.

Küresel ısınma iklimlerde değişikliğe yol açmıştır ve bu iklim değişikliği sağlık, tarım, enerji ve Turizm gibi bir çok sektörü etkilemeye başlamıştır. Atmosferde artan CO₂ birikimine bağlı iklimin değişebilme olasılığı, ilk kez 1896 yılında Nobel Ödüllü İsveçli Kimyacı S. Arrhenius tarafından öngörülmüş ve o zamandan beri bilim insanlarının konuyla ilgili çalışmalarına devam etmiştir. Dünya Meteoroloji Örgütü (DMÖ) öncülüğünde 12- 23 Şubat 1979 tarihleri arasında Cenevre'de I. Dünya İklim Konferansı düzenlenmiştir ve ilk defa bu konu küresel düzeyde politik olarak gündeme gelmiştir. Küresel iklim değişikliği sorununa uluslararası düzeyde siyasi seçenekler sunarak çözüm bulabilmek için DMÖ, Birleşmiş Milletler (BM) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (BMÇP) gibi örgütler tarafından birçok toplantı ve konferans düzenlenmiştir. 3- 14 Haziran 1992 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) imzaya açılmış 50 ülkenin onayından 90 gün sonra 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin tarafları arasında Türkiye dâhil 198 ülke ve Avrupa Birliği (AB) bulunmaktadır (UNFCCC, 2020). BMİDÇS atmosferdeki insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının iklim sistemi üzerindeki olumsuz etkisini önleme ve toplam CO₂ emisyonlarını 2000 yılına kadar 1990 yılı seviyesinde tutmayı amaçlayıp, bağlayıcı emisyon hedefleri koymayan sorun için alınması gereken önlemlerin genel bir çerçevesini çizmiştir.

Sözleşmenin temel ilkeleri ise (DSİ, 2020):

- İklim sisteminin eşitlik temelinde, ortak fakat farklı sorumluluk alanına uygun olarak korunması,
- İklim değişikliğinden etkilenecek olan gelişme yolundaki ülkelerin ihtiyaç ve özel şartlarının dikkate alınması,
- İklim değişikliğinin etkilerine karşı önlem alınması ve alınacak önlemlerin etkin maliyetli ve küresel yarar sağlayacak şekilde olması,
- Sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi ve belirlenecek politika ve önlemlerin ulusal kalkınma programlarına dâhil edilmesi,
- Tarafların iş birliği yapmalarıdır. İklim değişikliğinin nedenleri İklim değişikliğinin temel nedenlerinden biri olarak kuvvetlenen sera etkisi gösterilmektedir. Atmosferdeki gazların gelen güneş ışınımına karşı geçirgen, buna karşılık geri salınan uzun dalgalı yer ışınımına karşı çok daha az geçirgen olması nedeniyle, yerkürenin beklenenden daha fazla ısınmasını sağlayan ve ısı dengesini düzenleyen doğal süreç, sera etkisi olarak adlandırılır.

Otomobillerde, fabrikalarda ve elektrik üretiminde fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanan birçok sera gazı atmosferin ek ısınmasından sorumludur. Isınmanın çoğundan sorumlu olan gaz karbondioksittir. Isınmaya katkıda bulunan diğer gazlar, çöplükler ve tarım tarafından dışarı atılan metan, gübrelerden gelen azot oksit, endüstriyel işlemlerde soğutma için kullanılan gazlar ve yangınlar sonucu büyük miktarda orman alanı kayıbdır. İklim değişikliğinin etkileri iklim değişikliği, hayatın her alanında etkilerini hissettirdiği için tüm ekosistem için önemli bir tehdit haline gelmiştir.

Değişen hava modelleri, yükselen deniz seviyesi, ani ve beklenmedik hava olaylarının yaşanmasına neden olmaktadır. Bu etkiler kentlerde ısı adası etkisinin artmasına, hava kirliliğine, sıcak hava dalgaları ve su kıtlığı yaşanmasına, yağış rejiminin değişmesine, kurak gün sayısının artmasına, yağmur sularının sel ya da taşkına neden olmuştur. İklimdeki değişiklikler (sıcaklık, yağış, bağıl nem, güneş ışığı süresi vb.) ve toprak koşulları (besinler, nem içeriği, su stresi vb.) tarımsal üretkenlik ve kalitedeki değişiklikler yoluyla tarımsal verimi etkiler. Bu şekilde iklim değişikliği, mevcut gıda miktarını azaltarak artan nüfusun yaşam kalitesini tehdit etmektedir. İklim değişiklikleri ve insan etkisi, bazı göl, nehir ve diğer su kütlelerinin azalmasına veya yok olmasına yol açmıştır.

Bu sadece çevreyi değil, aynı zamanda balıkçılık ve tarımı destekleyen toplulukları da etkilemektedir. Rekreasyon kavramı Rekreasyon; insanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler veya bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme olarak tanımlanmıştır.

Rekreasyon, bireyin zihinsel tutumunu tazeleyen, hayatını fiziksel, ahlaki ve duygusal olarak iyileştirme olasılığı yüksek , kişinin hoşuna giden ve ona mutluluk veren bir aktivitedir ve herkes için farklı şekillerde olabilir. Kimileri için satranç oynamak bir rahatlama aracı ve keyif iken, kimileri ekstrem sporlar ile bu tatmine ulaşır. Serbest zaman etkinlikleri, insanların boş zamanlarında isteyerek ve gönüllü olarak katıldıkları, para kazanma amacı taşımayan, insanların mutlu olmasını sağlayan etkinliklerdir. Etkinlikler içeriklerine ve yapıldıkları mekânlara göre çeşitlilik gösterir. Kişiler yapılarına, cinsiyetlerine, eğitim durumlarına, sahip oldukları imkânlarla ve yeteneklerine göre bu etkinliklerden hangisini tercih edeceklerine karar verirler.

Rekreasyonun Özellikleri

Rekreasyonun genel özellikleri şöyle özetlenebilir:

- Rekreasyon boş zamanlarda, yani tüm zorunluluklardan tamamen bağımsız olunan bir zamanda yapılır.
- İnsanlar rekreasyona, gönüllülük, ilgi ve istek temelinde katılım sağlar.
- Rekreasyonel faaliyetler toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olarak ve sosyal değerlere ters düşmeden her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir.
- Rekreasyon özgürlük hissi verir.
- Rekreasyon bir amaca yönelik bir araç olabileceği gibi kendi içinde bir amaç olarak da kabul edilebilir.
- Rekreasyon tembellik ya da sürekli dinlenmenin karşıtı olarak fiziksel, zihinsel, sosyal ya da duygusal katılım ile gerçekleşen en az bir aktivite içermelidir.
- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle ya organize ya da organize olmamış mekânlarda yapılabilir.
- Rekreasyonel aktiviteler ödül ve kazanç gibi dışsal güdüleyicilerden ziyade, mutluluk, kişisel doyum ve hissedilen olumlu duygular gibi içsel güdüleyiciler ile gerçekleşmektedir.
- Rekreasyona katılımın temel sebebi genellikle keyif arayışı ve mutluluk olmasına rağmen entelektüel ve sosyal ihtiyaçlar da boş zaman katılımı için bir sebeptir.
- Rekreasyonun anlamı katılımcılara göre farklılaşabilir.
- Rekreasyon genellikle hayat içindeki rutinin değişmesidir. Çünkü rekreatif etkinliklere katılmak fiziksel, zihinsel ve duygusal dengenin sağlanmasına yardımcı olur.
- Rekreasyon faaliyetleri; kişisel ve toplumsal düzeyde fayda sağlar.
- Her yaştaki kadın ve erkeğin faaliyetlere katılımlarına imkân verir.
- Rekreasyon faaliyetleri, yemek, uyku gibi zaruri değildir.
- Rekreatif faaliyetlere sürekli devam etme şartı yoktur.
- Rekreasyon bireyseldir ve başkaları için yapılmaz.

Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyonun çok yönlü ve geniş bir kavram olması, sınıflandırılmasında da çeşitliliğe yol açmakta ve rekreasyon etkinliklerinin birden fazla gruba girmesine sebep olmaktadır. Rekreasyon aktiviteleri; rekreasyon katılımcısının katılım şekline, rekreasyon aktivitesinin yapıldığı mekâna, katılımcı sayısına ve amacına göre dört farklı başlık altında sınıflandırılabilir. Katılım şekline göre rekreasyon aktiviteleri, aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmıştır. İnsanların katılımcı olarak daha etkin rol aldıkları faaliyetler aktif, daha az etkin ya da seyirci konumunda oldukları ise pasif olarak tanımlanmaktadır. Mekâna göre rekreasyon aktiviteleri, açık alan rekreasyonu ve kapalı alan rekreasyonu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Katılımcı sayısına göre rekreasyon aktiviteleri, bireysel rekreasyon ve grup rekreasyonu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Amaçlarına göre rekreasyon aktiviteleri ;Dinlenme amaçlı rekreasyon, kültürel amaçlı rekreasyon, sportif amaçlı rekreasyon, turizm amaçlı rekreasyon, sanatsal amaçlı rekreasyon vb. amaçlara göre kategorize edilmiştir. İklim Değişikliği ve Rekreasyon İlişkisi İnsan ile yaşadığı çevre arasında yaşamsal bir ilişki vardır.

Sosyal ve fiziki çevre şartlarının değişip bozulmasıyla insan sağlığı tehdit edilir hâle gelmiş, stres düzeyi artmış ve dolayısıyla mutlu olmak zorlaşmıştır. Mutluluğu ve huzuru arayan insan rekreasyonel etkinliklere yönelmiştir. Rekreasyon etkinlik alanları, boş zamanın şekline, süresine, katılımın tarzına, iklim, ekonomik, coğrafi durumlar ile toplum kültürüne göre farklılıklar ya da çeşitlilikler gösterebilmektedir. İklim değeri, rekreasyon potansiyelini belirlemede en az peyzaj değeri kadar önemlidir. Çünkü iklim koşulları dış mekân kullanım imkânını büyük ölçüde etkilemektedir. İklim değişikliği ve rekreasyon ilişkisinde karşılıklı etkileşim vardır ve iklim değişikliğinin rekreasyon alanlarına ve rekreatif faaliyetlere etkilerinin yanında rekreatif aktivitelerin de iklim değişikliğine etkileri söz konusudur. İklim değişikliği rekreasyon alanları ve faaliyetleri için bir tehdit iken,

kontROLSÜZ ve bilinçsiz yapılan rekreasyon faaliyetleri de çevre üzerinde tahrip edici ve iklim değişikliğini tetikleyici etkiye sahip olabilir. Evert, açık hava rekreasyonuna katılanların doğal alanlarda meydana getirebilecekleri etkileri aşağıdaki başlıklarda açıklamıştır:

- Etkiler değişik boyutlardadır.
- Kullanım etki yaratır.
- Kullanım etkileri zamana bağlıdır.
- Rekreasyon faaliyetlerin türleri

Açık alanda yapılan rekreasyonel aktivitelerde doğa koruma anlayışı üç başlık altında toplanmaktadır:

1. Rekreasyonun çeşitli habitat tipleri üzerindeki etkisi,
2. Rekreasyonel değeri olan vahşi yaşam nüfusunun yönetimi,
3. Doğa koruma düşüncesiyle farklı alanların varolan değerinin korunması ve bu yönelimin rekreasyonel gelişim planları vasıtasıyla planlanması

DOĞA VE İNSAN

Kendi işleyişi içerisinde doğal çevrenin korunmaya ihtiyacı yoktur çünkü o yaşam denen kavramın kendisidir. İnsanlar olarak bizler de bu yaşamın bir parçayız ama bütünü. Diğer canlılarla karşılaştırıldığında oran olarak sahip olduğumuz büyük beyinin yarattığı üst düzey bilişsel kapasitemiz sayesinde her konuda yaratıcı fikir ortaya koyar, alet tasarlar, yapar, kullanır, dönüt alır ve bu sayede kendimizi sürekli geliştiririz. Dahası, yarattığımız kültürü geliştirmek için sürekli akıl yürütür ve tartışırız. Bu tartışmalar çoğunlukla insanın faydasına olma temelinde gerçekleşir. Oysa ki asıl mesele, yaşamın doğal akışında “doğaya nasıl daha az zarar veririz?” sorusunun yanıtını bağlantısal bütünlük içinde verebilmektir. Çünkü, doğaya verilen her zarar, insanlığa da verilmiş olur. Katılımcı bireyler, organizatörler, resmî kurumlar ve politika yapımcıların davranışları doğal çevre üzerinde her türlü etkiye sahiptir. Bu etkinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olması gerekir. Kabul edilemeyen etki miktarı çevrenin geleceği açısından ciddi olumsuzluklara neden olabilir ki günümüzde bu tür etkiler dünyanın her yerinde gözlenmektedir. Bu nedenle, açık alan rekreasyon etkinliklerinin sistematik bir şekilde planlanması ve planlamanın modeller üzerine inşa edilmesi gerekir. Evrensel ölçütlere göre yapılandırılmış ulusal park sistemi soruna ilişkin en iyi çözüm yollarından birisi olabilir. Sistemin başarılı olmasının yolu, ulusal park içerik sistemine uygun özellikte eğitim almış insanları kapsayan bir yapılanmanın oluşturulmasıdır. Yönetiminden her basamaktaki çalışana kadar bu dinamik sistem sürdürülebilir şekilde canlı tutulmalıdır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Su, hava, gürültü, görsel ve çöp kirliliği ile yol, inşaat ve yapılandırma amaçlı işler insanın doğa üzerinde yaptığı etkinliklerin neden olduğu önemli sorunların başında gelir. Rekreasyon etkinliklerinin de bu sorunlara katkısı yadsınamaz. Zararı azaltabilme konusunda yapılan tartışmalar çerçevesinde sürdürülebilirlik kavramı öne çıkar. Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin kullanacağı doğal kaynaklara el sürmemek değil, şimdiki neslin ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle doğal kaynakları yönetmek, restore etmek ve gelecek nesillere en az zararla aktarmaktır. Çevresel sürdürülebilirlik ise, doğal kaynakların yerinde kullanılarak gelecek kuşaklara aktarılması ve devamlılığının sağlanmasıdır. Sürdürülebilirliği sağlamanın yollarından birisi doğal alanları koruyarak kullanmaktır. Koruyarak kullanım ilkesi, milli park ya da milli park statüsünde korunmakta olan alanlarda karşımıza çıkar. Ulusal parklarda ekosistemin korunması koşuluyla rekreasyon etkinliklerine izin verilir. Ters durumlar varsa koruma kavramından söz edilemez. Bu nedenle, etkinlik alanlarında planlama yaparken sadece katılımcı sayısını artırmaya yönelik planlama yerine, kaynakların sınırlı olduğunu kabul eden ve bu sınırlı kaynakların optimum kullanımını sağlamaya yönelik ilkelerin dikkate alınması gerekmektedir.

REKREASYON EKOLOJİSİ

Rekreasyon ekolojisi, açık alan rekreasyonunun çevresel etkilerini inceleyerek su, bitki örtüsü ve yaban hayatı üzerindeki etkilere odaklanır. Kabul edilebilir değişimin sınırları, yöneticilerin şunları yapmasını gerektirir: Hem ekolojik kaynaklar hem de sosyal durumlar için kabul edilebilir koşulları belirleme, mevcut koşulları değerlendirme, standartları karşılamaya yönelik koşulları getirmek için eylemleri belirleme, uygulama ve planın etkinliğini değerlendirme, bitki örtüsünün bozulması, toprak sıkışması, erozyon, su kirliliği ve vahşi yaşamın rahatsız edilmesi sorunlarını inceleyip çözüm yolları üretmek.

Çevre ve toplum, insan eylemlerinin ve etkileşimlerinin hem bağlamı hem de ürünüdür. Doğal alanlar amaçları farklı insanlar tarafından kullanılmaktadır. Açık alan rekreasyonu, çevremizle etkileşime girmenin başlıca yollarından biridir ve insan refahına, topluma ve çevreye birçok fayda sağlar. Bu faydaların başında, estetikten, fiziksel egzersizden, aile bağlarından zevk almak, sosyal baskılardan kaçmak, doğa ile kişisel bağlantılar geliştirmek yer alır. Bu sayede öğrenir, sosyalleşir, yerel ekonomilere katkıda bulunur ve hizmet sağlayıcılar ağını destekleriz. Ekosistem hizmetleri sağlayan ve özgün zamanımızı nasıl geçirdiğimiz konusunda birincil çekici olan flora ve faunanın korunmasını da destekleriz. Diğer yandan, yapılan etkinliklerin doğal çevreye verdiği zarar yadsınamaz. Bu nedenle, korumak önemlidir. İnsan ve çevre etkileşimi yaşamın merkezindedir. Muhtemelen gelecekte doğal alanlara benzer rekreasyon alanları kentlerde neredeyse aslına uygun şekilde inşa edilecektir. Bu nedenle, ekosistem yönetimindeki ilerlemelerle bütünleşen sosyo-ekolojik ilişkiler açısından bir açık alan rekreasyonu sistemi geliştirilmesi uygun olacaktır. Doğal ortamları ziyaret etmek ve açık havada olmak insan sağlığını ve refahını iyileştirmek, sosyal bağlantıları geliştirmek, insanları doğal ve

kültürel miraslarıyla buluşturmak, koruma amaçlı kullanım için gelir elde etmek, yerel ekonomilere katkıda bulunmak, yerel veya yerli kimliği geliştirmek için önemli olarak kabul edilmektedir ve bir koruma bilinci geliştirmektedir

GELECEK İÇİN KESTİRİMLER

Teknoloji: Teknolojinin açık alan rekreasyonu üzerindeki etkilerinden söz edilir. Bunların başında ulaşım, konfor, güvenlik, iletişim ve bilgi gelir. Örneğin, Küresel Navigasyon Uydu Sistemleri (GPS, Galileo, Glonass) kullandığımızda doğa da hareket ederken size kolaylık sağlar. Cep telefonu ve telsiz iletişimi üst düzeye taşır. **İklim Değişikliği:** Küresel ölçekte, iklim değişikliği ve diğer olumsuz etmenler, uzun vadeli planlama için gerekli stratejilerin sürdürülebilir turizm ve rekreasyon fırsatlarını etkilemektedir. İklimdeki değişiklik kuraklık, çölleşme, yağışlardaki dengesizlik ve sapmalar, su baskınları, tayfun, fırtına, hortum vb. meteorolojik olaylarda artışlar gibi belirtilerle kendini gösterir. Bu tür koşullar, insanların yeniden yaratma biçimini doğrudan etkiler, seçenekleri sınırlandırır veya açık hava etkinliklerine katılmayı sağlıklı hale getirir.

Belirli su türleri ve kar temelli rekreasyon gibi bazı etkinlikler tamamen ortadan kalkabilir. Örneğin, akarsu rafting'i ve kano gibi suya bağlı etkinlik türleri yüksek bir aksama olasılığıyla karşı karşıyadır. Tehlike arz eden diğer etkinlik grubu ise karlı alanlarda yapılan etkinliklerdir. Şöyle ki, doğal kar örtüsünün süresi azalmıştır ve de sıcaklıklar ve yağıştaki değişiklikler nedeniyle azalmaya devam etmesi beklenmektedir. **Nüfus:** Artan nüfus, gelecekte özellikle büyük kent merkezlerinin bitişiğindeki alanlarda yapılan rekreasyon etkinlikleri üzerinde zarar verici etkiye neden olabilir. Çünkü, kullanımdaki genel artış, kaliteli rekreasyon fırsatları sunmak, habitatı korumak ve ziyaretçi güvenliğini sağlamak için çalışan hizmet sağlayıcılar için zorlukları artırmaktadır. Şöyle ki, doğa temelli birçok destinasyon, nüfus artışı, seyahat kolaylığı, ulaşım ve iletişim ağlarındaki verimlilik nedeniyle ziyaretçi talebinde artışlar yaşanmaktadır.

Ziyaretler nedeniyle korunan alan sınırları üzerindeki baskılar arttıkça, korunan alanlar ve çevresinde yaşayanlar için fayda paylaşımı giderek daha önemli hale gelebilir. **Sürdürülebilirlik:** İnsanların çevrede hasara yol açan etkinliklerine nüfus artışı, aşırı tüketim, çevrenin aşırı kullanımının neden olduğu çevre kirliliği, hava kirliliği ve ormansızlaşma örnek verilebilir. Küresel ısınma ve biyoçeşitlilik kaybı ise, insanlık için varoluşsal risk teşkil etmektedir ve aşırı insan nüfusu bu sorunlarla yakından ilişkilidir. Aşırı tüketim, kaynak kullanımının ekosistemin sürdürülebilir yenilenme kapasitesinden fazla olması durumudur.

Sürdürülebilirlik disiplini, çok çeşitli disiplinler arası, toplum temelli ve katılımcı araştırma tasarımlarını kullanan, probleme dayalı, eyleme yönelik bir araştırma alanıdır. Ayrıca bilim, politika ve eylemi bütünleştirmeye çalışır. **Ekoloji ve Ekosistem:** Korunan alanları ve doğaya dayalı destinasyonları desteklemek için yenilikçi finansal araçlara ve finansman mekanizmalarına ihtiyaç vardır.

Gelecekte ortak hedeflere ulaşmak için daha fazla paydaş birlikteliğine gereksinim duyulacaktır. Muhtemelen gelecek için önlem alınması gereken konuların arasında yolların çevresel etkisi de olacaktır. Bu; gürültü, ışık kirliliği, su kirliliği, habitat tahribatı ve otoyolların yerel etkilerini ile araç emisyonlarından kaynaklanan iklim değişikliği gibi daha geniş etkilerini içerir. Yolların ve diğer ilgili tesislerin tasarımı, inşası ve yönetimi ile araçların tasarımı ve düzenlenmesi, yolların çevresel etkisini değişen derecelerde iyileştirebilir. Geleceğin turisti "bozulmamış bir çevre" ve "doğal koşullar" isteyecektir. Bu argüman son çalışmalar tarafından doğrulanmaktadır.

Toprağın beş bileşeni; mineral madde, hava, su, ölü organik madde ve canlı organizmalardır. Toprağın yüzey tabakası çoğunlukla organik maddeden oluşur ve toprağın sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve bitki büyümesi için kritik öneme sahiptir. Toprağı çığnediğimizde topraktaki hava ve canlı organizmaların azalması ile toprağın geçirgenliği azalır. Geçirgenliği azalan toprağın su tutma kapasitesi azalacağından bitki köklerinin toprağa nüfuz etmesi daha zor olur. Bitkiler kendilerini toprağa kökleyemezlerse, bu, biyolojik çeşitlilik ve besin döngüsü kaybına yol açabilir.

Çalılara ve ağaçlara zarar verdiğimizde bitki örtüsü çoraklaşabilir. Bütün bunlar, bitki yaşamının azaltılmış bir üremesine yol açar. Aşırı kalabalık olduğunuzda, ezilme sorunu yaşanır. Özgün zaman servislerinin gelecekte nasıl şekilleneceği ve hangi fırsatların ortaya çıkacağı, dünyadaki değişimi yakından takip ederek, neden ve sonuçlarını iyi analiz etmeye bağlıdır. Bu noktada fırsatları değerlendirebilmek için eğitim, girişimcilik ve çevreye duyarlılık önem kazanmaktadır. Bilinmeyi araştırmak için daha çok çaba sarf edilip ve farklı bilgi kaynaklarına yönelmek gerekir. Etkilerimizin bilincinde olarak ve sorumlu bir şekilde maceraya atılırken, doğanın tadını çıkarabileceğimiz bir yer olduğunu düşünürüz. Şu önerme duyarlı bir mesaj verir: "Bir gram önlem, bir kilo tedaviye bedeldir." Doğanın olumsuz etkilenmesini nasıl önleyebileceğimizi düşündüğümüzde, bunun tadını çıkarmaya en iyi şekilde hazırlanabiliriz.

Önceden planlayarak, eğitim alarak ve kendimizi hazırlayarak doğayı koruyabiliriz. Etkinlik bölgesini ziyaret etmek için en popüler zamanları araştırıp bunun dışındaki zamanlarda ziyaret edebiliriz. Kullanıcı etkisi zaten daha yüksek düzeyde olduğunda, daha düşük bir ziyaretçi düzeyinde ziyaret ederek üzerimize düşeni yapabiliriz. Yoğun olmayan zamanlarda gitmek, patikalar üzerinde daha az

etki yaratır ve bir sonraki büyük ziyaretçi dalgasından önce patikaların biraz dinlenmesini sağlar. Kaynak Kurallar ve Hareket Tarzı: Doğada aradığımız huzur, park yeri için kavga eden, birbirine bağırarak ya da çöplerini yere atan kişiler olduğunda tamamen yok olur. Ayrıca, parkın doğal kaynaklarını azaltır ve peyzajı ve tarihi yerleri bozar. Bu nedenle, gelecekte yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulabilir. Doğadayken, gürültü seviyenizi düşük tutmak, yerleşik alanlara park etmek, parkın kural ve düzenlemelerine uymak ve saygılı olmak gerekir. Hepimiz aynı nedenle oradayız, bu da doğanın tadını çıkarmaktır. Halk Sağlığı: Gelecekte yeşil alanların ve yeşil alan etkinliklerinin artırılması konusundaki çabalar daha da gelişecektir.

Çünkü bu halk sağlığı çalışmalarına da katkıda bulunabilecektir. Yürüme, koşma, doğa yürüyüşü veya bisiklete binme gibi sağlıklı etkinlikler için konaklama olanakları iyileştirilecektir. Daha yüksek sıcaklıklar ve daha fazla yağış, halk sağlığı tehditlerinin kapsamının ve yoğunluğunun genişlemesine elverişli koşullar yaratır.

Eğitim ve Araştırma: Çocukluktaki doğa temelli deneyimler, yetişkinlikteki çevresel tutum ve davranışlarla ilişkilidir ve açık alan etkinlikleri çocukların çevre yanlısı davranışlara katılımını etkilemektedir. Bu nedenle, doğa temelli sürdürülebilirlik konularında çok yönlü değerlere ve değişim yaratan bir zihniyete sahip, ekolojik okuryazarlığı daha fazla olan bireyler yetiştirmek gerekmektedir. Bu, iyimser bir gelecek için sosyal, çevresel, politik ve kültürel değişim yaratmada gençleri ve yetişkinleri de desteklemek için yararlı olan çok çeşitli dinamik becerilerle birleştirilmelidir.